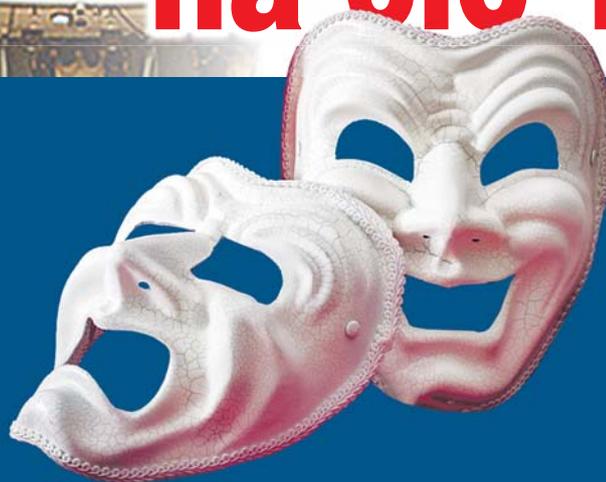

Мельпамену выклікаюць “на біс”!

СЁННЯ — СУСВЕТНЫ ДЗЕНЬ ТЭАТРА!

Шчыра віншуем прыхільнікаў і памагатых Мельпамены: артыстаў, рэжысёраў, супрацоўнікаў і ўсіх тых, хто любіць тэатр так, як любім яго мы. Ці нават яшчэ мацней. Да гэтага свята многія калектывы самі робяць падарункі. Рыхтуюць прэм'еры, выкладаюць спектаклі ў Сеціва, ладзяць адметныя творчыя сустрэчы, капуснікі, іншыя прыемныя сюрпрызы — для сябе і глядачоў. А вы гатовы падтрымаць тэатральных дзеячаў квіткамі, кветкамі, апладысмантамі? Тады — да сустрэчы ў тэатральнай зале!

*(Свой выбар мы дапаможам
вам зрабіць на ст. 2 — 3)*

Званы памяці

ХАТЫНСКАЯ АПОВЕСЦЬ СЯРГЕЯ СЕЛІХАНАВА

Як нараджаўся Мемарыял, які выйшаў за фізічную мяжу канкрэтнай вёскі і навечна стаў жахлівым сімвалам і заповетам патомкам зрабіць усё, каб такое больш ніколі не паўтарылася.

ст. 2, 14 — 15

Соцыум

КОСАЎСКІ ПАЛАЦ: ПА ПРЫСТУПКАХ АДНАЎЛЕННЯ

Працягваецца рэстаўрацыя палаца ў Косаве — аднаго з найвыдатнейшых помнікаў беларускай неаготыкі. Пра тое, якія этапы ўжо былі пройдзеныя і якія задачы яшчэ патрабуюць вырашэння, распавядае журналіст “К”.

ст. 4

Форум

З ПАЖАДАННЕМ ПЕРАМОГІ!

На юбілейным XXX Міжнародным фестывалі мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску — 2021” краіну прадставяць Данііл Мышкавец і Канстанцін Мазуркевіч. Як выбіралі канкурсантаў, чытайце на

ст. 3, 7

З думкай пра памяць пакаленняў

24 сакавіка адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатоля Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. Дзякуючы сродкам відэасувязі, ўдзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Закранаючы пытанні патрыятычнага выхавання моладзі, было згадана, што адбылася сустрэча супрацоўнікаў міністэрства з прадстаўнікамі Дабрачыннага фонду Аляксея Талая, па выніках якой быў сфарміраваны праект плана мерапрыемстваў. Ён прадугледжвае ўсталяванне памятнага знака "Жывая памяць удзячных пакаленняў" і стварэнне адпаведнай інтэрактыўнай экспазіцыі ў Беларускам дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Таксама запланавана распрацоўка відаўроўка для школьнікаў, якія здолеюць, у выніку, здымаць відэаролікі аб сваіх родных, якія ўдзельнічалі ў баявых дзеяннях Вялікай Айчыннай вайны. Беларуска дзяржаўная акадэмія мастацтваў мусіць ажыццявіць здымку прыкладна сямі відэаролікаў аб ветэранах і ўдзельніках вайны, якія сёння знаходзяцца ў ўстановах сацыяльнага абслугоўвання.

Увага! Конкурс

Міністэрства інфармацыі і Міністэрства культуры абвешчаюць конкурсны адбор рэжысёрскіх заявак на правядзенне урачыстай цырымоніі і гала-канцэрта адкрыцця і гала-канцэрта закрыцця Дня беларускага пісьменства. Свята ў 2021 годзе пройдзе 5 верасня ў горадзе Капылі Мінскай вобласці.

Да ўдзелу ў конкурсным адборы запрашаюцца прафесійныя рэжысёры, студэнты і навучэнцы профільных спецыяльнасцяў, а таксама іншыя асобы (аўтарскія калектывы), якія маюць магчымасць і жаданне прыдумаць і ажыццявіць арыгінальныя творчыя праекты, прысвечаныя святу беларускага слова.

Пажадана, каб рэжысёрская канцэпцыя цырымоніі адкрыцця і гала-канцэрта адкрыцця адпавядала дэвізу "Слова яднае свет" ("Слово объединяет мир"), адлюстроўвала наступныя тэмы — Год народнага алінства, знаваўца падзеі і юбілейныя даты беларускага і сусветнага літаратурнага і культурнага жыцця 2021 года, якія падкрэсліваюць ролю кнігі ў духоўным прагрэсе грамадства і іншыя тэмы, патрэбныя для раскрыцця дэвізу.

Разгляд прадстаўленых прапаноў будзе праведзены ў форме адкрытай абароны рэжысёрскіх заявак перад экспертнай камісіяй з прадстаўніцтваў арганізатараў свята, а таксама спецыялістаў у галіне выяўленчага, музычнага і сцэнічнага мастацтваў.

Рэжысёрскія заяўкі, а таксама кароткія звесткі аб аўтары (аўтарскім калектыве) просьба да 15 сакавіка накіраваць на электронны адрас Міністэрства культуры: ministerstvo@kultura.by

Кансультацыі і даведкі можна атрымаць па тэлефонах: (017) 203 75 47, (017) 203 91 31.

Хатынская аповесць Сяргея Селіханова

Званы памяці

Дзень Нацыянальнай болю і смутку — так сёння называецца Дзень 22 сакавіка, калі споўнілася роўна 78 гадоў з часу вялікай трагедыі ў Беларускай вёсачцы Хатынь. Менавіта тут, вясной 1943 года, гітлераўцы і іх хаўрусныя паліцаі спалілі зажыва 149 жыхароў, сярод якіх 75 дзяцей. А ўсяго ў перыяд Вялікай Айчыннай было знішчана разам з людзьмі 628 беларускіх вёсак: 186 — так і не былі адбудаваны. Гэта быў сапраўдны генацыд беларускага народа з боку фашысцкіх захопнікаў, і сумнявацца ў гэтым не давядзецца. Сёння многія загінулыя ў польмі вайны вёскі адзначаны памятнымі знакамі, манументамі і мемарыяламі.

Аднак менавіта Хатынскі мемарыял, які па сваёй эмацыйнай, трагедыйна-філасофскай, ідэалагічнай і мастацка-эстэтычнай значнасці амаль адразу пасля яго адкрыцця ў ліпені 1969 года, выйшаў за фізічную мяжу канкрэтнай вёскі і наватна стаў жорсткім знакам масавага знішчэння мірнага насельніцтва на ўсёй тэрыторыі акупаванай Беларусі. Сімвалам, у "плоці" якога — запавет патомкам зрабіць усё, каб такое больш ніколі не паўтараўся.

(Заканчэнне — на старонках 14 — 15)

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1)

Рыхтавацца да Сусветнага дня тэатра творчыя калектывы пачынаюць загодзя — і не толькі рэпэціруюць, што цалкам зразумела, але і некаторыя святочныя мерапрыемствы праводзяць напярэдадні.

Надзея БУНЦЭВІЧ /Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Падчас прэс-канферэнцыі ў Вялікім тэатры.

Мельпамену выклікаюць "на біс"!

Экскурсія па закулісі.

Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі прымеркаваў да свята прэс-канферэнцыю, дзе журналістам не толькі прыадкрылі бліжэйшыя і аддаленыя планы калектыву, але і правялі экскурсію па закулісі. У гэтым сезоне нас яшчэ чакае новае ўвабналіненне "Лебядзінага вострава", фестываль "Балетнае лета", адзначаны не толькі ўсімі нашымі нядаўнімі прэм'ерамі, але і пастаноўкамі Рату Паклігару і яго "Кіеў Мадэрн-балета". У час традыцыйнага выезду ў Нясвіж, акрамя выступленняў у касцёле, ва ўнутраным дворыку палаца Развілаў адбудзецца канцэртна-сцэнічнае выкананне оперы

Коллектив Национальной библиотеки Беларуси выражает глубокое соболезнование первому заместителю генерального директора по обслуживанию пользователей и идеологии Долгополовой Елене Еремьевне в связи с постигшим ее большим горем — смертью отца.

"Набука". У канцы красавіка — зорны па складу салястаў "Рэквіем" Дж.Вердзі. Завершыцца ж сезон новай пастаноўкай знакамітай беларускай оперы — "Дзікае паліянне караля Стаха" Уладзіміра Солтана.

На восень запланаваны прэм'еры балета "Канёк-гарбунок" Р.Шчарына і оперы "Самсон і Даліла" К.Сен-Санса. Ёсць спадзеў, што ў наступным сезоне здзейсяцца і гастролі: у дамоўленасях пазначаны такія краіны, як Аўстрыя, Бельгія, Германія, Люксембург, Нідэрланды, Тайланд, Францыя.

У Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М.Горкага ў чацвер адбылося незвычайнае пасяджэнне "суда прысяжных": усе гледачы, што прыйшлі на прэм'еру "Крыжаравай санаты" паводле Л.Талстога, атрымалі паперкі, дзе ў фінале павінны былі пазначыць, ці можна апраўдаць галоўнага героя. Вынікі выкладзены ў Сешы: 60 адсоткаў на 40. Чарговы спектакль — сёння.

Пазўочора, учора і сёння гамяльчане і гасці горада могуць убачыць прэм'еру іранічнай драмы "Блытаніна" маладога беларускага драматурга Аляксея Макейчыка ў пастаноўцы маладога беларускага рэжысёра Дзяніса Фёдарова. Усё пра-

вільна: Гомельскі гарадскі тэатр — папраўдзе маладзёжны.

У іншым тэатры гэтага ж горада — Гомельскім абласным драматычным — прэм'ера сёння і заўтра: замужняя камедыя "Абед для грэшнікаў" Эдварда Тэйлара. Да Дня тэатра адкрыта таксама фотавыстаўка загалічкі літаратурна-драматычнай часткай тэатра Уладзіміра Ступіна: тут сёння са спектакляў, партрэты тэатральных дзеячаў, моманты рэпетыцый і закуліснага жыцця, гастролі і фестывалі. Гэта трэба бачыць! Няблага было б падумаць і пра выданне адпаведнага фотаальбома, які горад мог бы выкарыстоўваць яшчэ і ў рэкламных мэтах — для прыцягнення турыстаў. Едуць у Палац Рунічныхых і Паскевічаў — хай наведваюць і будынак насураць.

Цэнтрам культурнага турызму ў дападэмійныя гады пачаў станавіцца Магілёўскі абшрамтэатр — дзякуючы шкідравым фестывальным праграмам "М.@т.кантакта". Сёлетня тэатр праводзіць толькі беларускую частку — гастролі айчынных калектываў, але ў тым жа самым тэрміны, завяршаючы "Тэатральны тыдзень" акурат сёння — сваёй нядаўняй пастаноўкай старадаўняга вадзіла Беларускага рэжысёра сэрца". Толькі не спадзявай-

КУЛЬТУРА

ШТОГІТЛІНОВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецтва з кастрычніка 1991 года

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлаў; намеснік галоўнага рэдактара — Юрыі КАРПЕНКА; адказны сакратар — Таццяна ПАШЫНКА; рэдактар аддзела: Юген РАТІН; адпаведальнік рэдакцыі: Эміль ЮРКЕВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ.
Назва КУДЭІКА, Антон РУДЫК, Ілья СВІРЫД, Юрыі МАРЫКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД.
Сайт: www.kimpres.by. E-mail: kultura@ut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч.45/77 пав. 77. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс-факс: (017) 334 57 41. Факс-адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна; першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Частэрта пав. 77. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 25.
Аўтары допісаў наведваюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дата выданы, кім і калі выданыя пашпарту, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.
Аўтарскія рэалізацыі не рэдакцыйныя і не аўтарскія. Мераванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясучы адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2021. Наклад 2890. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кош — па дамоўленасці.
Папісанне ў друк 26.03.2021 у 17.30. Замова 708.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Пінскі эксперымент

У Пінску Брэсцкай вобласці працягваецца стварэнне мясцовага кластару па вырабе музычных інструментаў. Пачынальнікі гэтай справы — пінскія майстры Руслан Макарэвіч, Мікалай Ярмальчук, Юрый Дубнавіцкі і некаторыя іншыя. А цяпер да іх далучаюцца і маладыя вучні, якія, з дапамогай больш вопытных настаўнікаў, вучацца рамаўляць з музычнымі інструментамі “на ты”.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ / Фота аўтара

3 пажаданнем перамогі! Ад Барысава — Віцебску

Трэці год запар прадстаўнікі Беларусі на міжнародных песенных конкурсах фестывалю “Славянскі базар у Віцебску” вызначаліся вялікімі шоу-канцэртамі ў горадзе са статусам “Культурнай сталіцы года” — сёлета гэта Барысаў, і ў прамым эфіры тэлеканала “Беларусь 3”. У суботу 20 сакавіка канкурсантаў, што ўжо заваявалі права стаць фіналістамі адборачнага тура, прымала сцэна барысаўскага Палаца культуры імя М. Горкага. Перамогу святкавалі два юнакі — 13-гадовы Канстанцін МАЗУРКЕВІЧ і 20-гадовы Даніл МЫШКАВЕЦ, абодва з Мінска: іх мы і ўбачым на юбілейным XXX Міжнародным фестывалі мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску — 2021”, што пройдзе ў ліпені. Як адбываўся фінал адбору — у нашым расповедзе.

(Заканчэнне — на старонцы 7)

цеса на традыцыйныя крыналіны! Вы ўбачыце штогосці куды больш сучаснае і цікавае.

У Брэсце звычайна “фестываль” увосень. А куранты падлічваюць — у Дзень тэатра, раз у два гады ўручаючы прэміі “Залатая афіша” за лепшыя ролі, спектаклі, іх афармленне і да таго падобнае. Пераможцаў вызначаюць тайным галасаваннем сярод творчага складу самога тэатра. Уваход на сённяшняю “Залатую афішу”, што завершыцца капуснікам, — вольны.

Яшчэ большую аўдыторыю, прычым таксама бясплатна, зьбірае сёння РТБД, бо дорыць да свята магчымасць паглядзець анлайн “Шлюб з ветрам”, прызнаны крытыкамі лепшым спектаклем 2021 года (дадам, што на маю думку ён застаецца лепшым і сярод шматлікіх больш папулярных ачынных п'есаў).

Беларускі дзяржаўны маладзёжны тэатр прапанаваў адзначыць свята з самага ранку: сённяшняе прэм'ера, створаная на камедыі маладога беларускага драматурга Улады Альшоўскай, называецца “6 раніцы, амерыканка”. Але не хвалойцеся, у вас ёсць час на яе паспець: пачатак і сапраўды а шостае гадзіне,

толькі ўвечары. Дарэчы, тэатр на гэтым не спыняецца, і 8 красавіка запрашае на чарговую прэм'еру — “камедыі ў жанры сацыяльнай утопіі”: “Не забудзьцеся распіскаша” Міхаіла Хейфеца з Ізраіля ў пастаноўцы нашага маладога рэжысёра Андрэя Каралевіча.

У многіх іншых тэатрах вяснова-святочныя прэм'еры таксама расцягнуты на некалькі наступных тыдняў. І гэта правільна! Бо так тэатралы не прапускаюць ніводнай навінкі: ледзь не штодзень — чарговая. У прыватнасці, 9 красавіка можна будзе выйравацца ў Новы драматычны — на прэм'еру “Лялька. Фікус. Крам” наводле п'есы Яраслава Пуліноўчэ ў рэжысуры маладога, але ў лепшым сэнсе зорнага Арцёма Пінчука.

Не засумуеце і ў бліжэйшыя дні: у сераду і чацвер тэатральная кампанія НотоCosmos запрашае на прэм'еру спектакля “Застацца нельга з'ехаць” (мэнавіта так, без коскі, якую належыць паставіць самім глядачам) па п'есе ўкраінскага драматурга Ігара Насоўскага ў пастаноўцы нашага Дзмітрыя Багаслаўскага. А напярэдадні прапанаваў анлайн-абмеркаванне азначанай у назве праблемы

міграцыі, якая існавала заўжды, але ў XXI стагоддзі захапіла ўвесь свет.

ТЮГ рытуе казку, але для дарослых — “Шаманілу” па п'есе Юрыя Куліка. І пакажа яе 15 красавіка. Толькі не думайце, што тэатры забыліся на дзяцей — ні ў якім разе! Тым больш, што і вясновыя канікулы пачынаюцца.

Сёння і штодзень надзей у Маладзёжным тэатры эстрады — прэм'ера музычнай казкі “Той самы Карлсан і Малыш”. А з серады — прэм'ерныя паказы, таксама штодзённыя, спектакля “Катавася і Пёсасторыя”. Прыдумала і ўвасобіла ўсё гэта нястомны мастак кіраўнік тэатра Улада Аршоўска.

“Пеця і воўк” — пракоф'еўская класіка, якую добра ведаюць дзеці і дарослыя. Заўтра наш Музычны тэатр прапанаваў яе не проста паслухаць, а менавіта паглядзець — у выглядзе балета, пастаўленага маладым, але ўжо вядомым беларускім харэографам Сяргеем Мікелем.

Да тэатральнасці рушаць не толькі музычныя казкі, але і філарманічныя канцэрты. У гэтым можна пераканацца, наведваюшы заўтра вечарыну “Рух насустрач. Новы дзьялог з класікай”. Сталічная Музычная школа АртГранд, вядомая сваёй крэатыўнасцю, ладзіць у Беларускай дзяржаўнай філармоніі не проста выкананне камерных твораў, але і музычны флэшмоб, жывыя зносіны з артыстамі, варкшоп-знаёмства з музычнымі інструментамі, фотазону ды іншыя цікавосткі на мяжы з салоннай культурай і тэатрам.

Прэм'ера “Крайкаравай санаты”

Нагадаю, што, як пісала два гады таму “К”, пінскія ўлады на ўмовах бязвыплатнага карыстання нерухомай маёмасцю выдзелілі мясцовым майстрам памяшканне былой майстэрні ва ўстанове адукацыі. Вытворцам музычных інструментаў прыходзіцца аплачваць толькі камунальныя па-

Яшчэ адна навінка ад няўрымслівых пінчукоў — стварэнне гуртка “Свет музычных інструментаў” пры Брэсцкім абласным цэнтры інавацыйнай і тэхнічнай творчасці, які дзейнічае ў Пінску.

— На сёння ў гэты гурток ходзіць 12 чалавек, — кажа Руслан Макарэвіч. — Нехта прыходзіць паслухаць лекцыю ці

Мікалай Ярмальчук (злева) і Руслан Макарэвіч працуюць над новымі інструментамі.

слугі. Цяпер яны закупілі для сваіх патрэб шэраг неабходных станкоў, у тым ліку і кітайскай вытворчасці, і гатовы брацца за працу над заказамі.

— Працы, шчыра кажучы, хапае, — кажа алзін з мясцовых майстроў па вырабе музычных інструментаў Руслан Макарэвіч. — Балазе, заяўкі на выраб музычных інструментаў паступаюць з многіх рэгіёнаў краіны. Сёння, у сувязі з каранавірусам, заказуў не так многа, як скажам, два гады таму. Разам з тым, зусім нядаўна званілі з адной ДШМ Брэсцчыны, маюць жаданне набыць у мяне дзве домры ў другім квартале гэтага года. Так што праца паступова працягваецца.

Каранавірус унёс свае карэктывы і ў план правядзення публічных мерапрыемстваў: пінскія майстры летась не ладзілі ні выставы, ні прэзентацыі новых музычных інструментаў, вырабленых пад заказ.

Дарэчы, як адзначыў Руслан Макарэвіч, пакуль што ў майстэрні ранантуюць і вырабляюць балалайкі і домры, аднак плануецца, што асартымент інструментаў будзе пашырацца, і ў будучыні тут стане магчымым вырабляць гітары, мандаліны, скрыпкі і нават лютні.

Яшчэ адна навінка ад няўрымслівых пінчукоў — стварэнне гуртка “Свет музычных інструментаў” пры Брэсцкім абласным цэнтры інавацыйнай і тэхнічнай творчасці, які дзейнічае ў Пінску.

— На сёння ў гэты гурток ходзіць 12 чалавек, — кажа Руслан Макарэвіч. — Нехта прыходзіць паслухаць лекцыю ці

Макет старажытнага Пінска ад Яўгена Карпенкі.

паглядзець відэа пра музычныя інструменты ды музыку, хтосьці завітае, каб адрамантаваць свой музычны інструмент (звычайна, гэта гітары), а камусьці цікава зрабіць новы інструмент сваімі рукамі. Набор у групу адбываецца ўвосень, але, шчыра кажучы, можна прыходзіць і ў любы іншы час. Было б, як кажучы, жаданне.

У некаторых жаданне вырабляць новыя музычныя інструменты ёсць, і жаданне вялікае. Так, па словах Руслана Макарэвіча, днямі ў Пінску адкрылася выстава, на якой быў прадстаўлены інструмент, выраблены адным з вучняў майстра.

— На абласной выставе ў Брэсцкім абласным цэнтры інавацыйнай і тэхнічнай творчасці мой вучань Яўген Карпенка праставіў электрабалалайку — музычны

інструмент, выраблены ім з маёй дапамогай. Падобная электрабалалайка можа прымяняцца ў двух рэжымах: як акустычны музычны інструмент і як электрамузычны выраб, дзякуючы наяўнасці гукадымалніка. У канцы сакавіка гэтая балалайка, разам з некаторымі іншымі экспанатамі, будзе прэзентаваная ў Мінску.

Да слова, вучань Руслана Макарэвіча не толькі цікавіцца вырабамі музычных інструментаў. На мінулагадний выставе ў Пінску ён прадэманстраваў глядачам і журы конкурсу макет рэканструкцыі старажытнага горада пад Пінай. Справа ў тым, што тэматыка архітэктурнага мадэлявання сучаснай спецыяльнасці, якую атрымаў Яўген — тэхніка-механіка дрэвапрацоўчай прамысловасці. У тую эпоху, да якой ён звярнуўся ў гістарычнай рэканструкцыі старажытнага Пінска, дамы, тратары, абарончыя сцены, вежы былі драўлянымі. Пінчук ўзнавіў іх з гафракардону і прысвяціў свой праект Году малой радзімы.

Трэба адзначыць, што Яўген рознабаковы твор-

чы малады чалавек. Цікавіцца фатаграфіяй, разбой па дрэве, музыкай, спрабаваў сябе ў якасці дызайнера, валодае навыкамі 3D мадэлявання. Цяпер, як бачна, заняўся вырабам музычных інструментаў. Карацей, Яўген, фактычна, майстар на ўсё русе. Цікава, які экспанат будзе прадстаўлены таленавітым пінчанінам на выставе ў 2021 годзе?

Але ўжо цяпер зрамяла, што паступова праца па стварэнні пінскага “кластару” па вырабе музычных інструментаў набірае ход. Балазе, у гэтай справе леей не спыніцца, а рабіць усё грунтоўна і з прыязам на будучае. Бо, як вядома, важна не толькі сабраць майстроў пад адным дахам, але і стварыць школу, у якой маладыя вучні пераймаюць ад рамеснікаў старэйшага пакалення.

У адпаведнасці з рашэннем выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, якая адбылася 18 лютага, была звернута ўвага на неабходнасць завяршэння работ другой чаргі па рэстаўрацыі неагатычнага палаца ў Косаве Івацэвіцкага раёна. Якія этапы ўжо былі пройдзеныя на шляху аднаўлення аднаго з найвыдатнейшых помнікаў беларускай неаготыкі, і якія задачы яшчэ патрабуюць вырашэння?

Антон РУДАК

Косаўскі палац: па прыступках аднаўлення

Косава, першая згадка аб якой адносіцца да 1494 года, на працягу сваёй гісторыі належала розным слаўным магнатскім родам — Храптовічам, Сангушчам, Чартарыйскім, Сапегам, але сапраўдную вядомасць набыло дзякуючы фаміліі Пуслоўскіх, якія пачалі валодаць мястэчкам у 1821 годзе. Ініцыятарам будаўніцтва палаца, які сёння зрабіўся візітнай карткай Косава, быў Ванданін Пуслоўскі.

Будаўніцтва палаца адбылася з 1838 да 1853 года пад кіраўніцтвам Францішка Яшчадла. Народжаны на Палляшчы, гэты архітэктар быў надзвычай запатрабаваным у рэгіёне. Між іншага, менавіта ім была збудаваная ў 1849 годзе і неагатычная капліца-пахавальня роду Ажэшкаў у Закозельі Драгінскага раёна, якая сёння таксама знаходзіцца ў працэсе аднаўлення.

Як пацверджанне даніроўкі перыяду пабудовы палаца ў Косаве, падчас археалагічных раскопак, што папярэднічалі аднаўленчым работам, ля падмуркаў аднаго з кутаў будынка былі знойдзеныя манеты, якія акурат датуюцца сярэдняй XIX стагоддзя — верагодна, такая знаходка можа быць патлумачана звычайна класіцысцкай падмуркаванай манетай “на шчасце”, каб будынак быў трывалым. Таксама ў працэсе археалагічных даследаванняў былі адшуканыя фрагменты кафлі і шклянны посуд, сёння гэтыя знаходкі можна пабачыць у часовай экспазіцыі, размешчанай у палацы.

У розныя часы сядзібу Пуслоўскіх наведвалі такія вядомыя дзеячы беларускай гісторыі, як мастак Напалеон Орда, дзякуючы якому, у тым ліку, мы можам пабачыць, як выглядаў гэты будынак у сярэдзіне XIX стагоддзя. Таксама гасцявалі тут такія слаўныя літаратары, як Генрык Сянкевіч і Эліза Ажэшка.

ЛЁСЫ МУРОЎ

Аднаўленчыя работы ў будынку сёння выконваюцца сіламі ААТ “Брэстрэстаўрацыя”, навуковым кіраўніком праекта з’яўляецца Уладзімір Казакоў. Архітэктар узгадвае, што працу з гэтым аб’ектам ужо больш за трыццаць гадоў, яшчэ з савецкіх часоў, пачынаючы з 1989 года. Калі рэстаўратары ўпершыню з’явіліся на аб’екце, ім добра запаў у памяць выгляд будынка — палац на той час ужо доўгія гады стаяў закінутым.

Пасля перыяду росквіту ў другой палове XIX стагоддзя, калі палацам па чарзе валодаў шэраг шляхецкіх родаў, у пачатку XX стагоддзя быў пакладзены пачатак працэсу яго заняпаду. Будынак быў часткова пашкоджаны ў гады Першай сусветнай вайны, тады ж з яго зніклі і многія дэталі інтэр’ера, і багатыя збо-

рамі — таму, калі рэстаўратары пачалі рабіць абмеры, першым часам даводзілася высякаць дрэвы, якія замянілі працы. Пасля абмераў узяліся за расчыстку падвальных памяшканняў, да якой прыцягнулі ўдзельнікаў студэнцкіх будаўнічых атрадаў Брэскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута (цяпер гэта Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С. Пушкіна).

РАДЗІМА ГЕРОЯ

Ініцыятарам аднаўлення палаца напрыканцы 1980-х быў старшыня саўлгаса “Савецкая Беларусь”, што знаходзіўся ў суседняй вёсцы Мілейкі, які меў планы абсталяваць у палацы міжгаспадарчы прафілакторый. Планам гэтым, аднак, не суджана было спраўдзіцца, хача частка практнай дакументацыі ўжо была падрыхтаваная.

Фальварак Мерачоўшчына.

ры твораў мастацтва, кнігі і іншыя каштоўнасці.

У міжваенныя гады ў будынку размяшчаліся тагачасныя адміністрацыя староства Косаўскага павета і вучылішча для савадоў. З надыходам нацысцкай акупацыі ў будынак было зладжана гета, куды сагналі месцавыхых яўрэяў, а скончылася ваенная эпопея палаца пажарам, які здарыўся напрыканцы нацысцкай акупацыі і знішчыў рэшткі ўнутранай аздобы залы і прывёў да руінавання часткі сцен і даху.

Пасляваенныя спробы аднаўлення будынка аказаліся бесплэннымі, а навакольная тэрыторыя была ў выніку засаджаная хво-

Белая зала.

Але так было не заўжды — у гады апошняй вайны пачаўся не толькі мураваны палац Пуслоўскіх. Драўляны аднапавярховы дом Касцюшкаў ва ўрочышчы Мерачоўшчына быў спалены дэзанці. Акурат ён і быў адноўлены ў 2004 годзе, што выклікала заканамерную хвалю цікаўнасці і да палаца Пуслоўскіх, які быў добра бачны з фальварка Касцюшкаў і прыцягваў увагу турыстаў, якія пачалі наведваць новы турыстычны аб’ект. Гэта

БУДУЧЫНЯ СВЕТЛЫХ ЗАЛАЎ

На сёння цалкам выкананыя работы па аднаўленні абодвух бакавых флігеляў палаца. У адным з іх дзейнічае гасцініца, а ў іншым — кухня і кавярня, што цалкам задавальняюць патрэбы турыстаў, якія наведваюць Косава. Сёння працягваюцца работы па цэнтральным корпусе палаца, які адзначае навуковы кіраўнік — самая адказная і маштабная.

Палац аднаўляецца з прыстасаваннем пад грамадска-культурны турыстычны цэнтр, таму тут мяркуецца праводзіць усемагчымыя мерапрыемствы і ладзіць экспазіцыі. Уся інжынерная частка работ ужо выкананая, камунікацыі падведзены і дзейнічаюць. Работы ў падвале завяршаны, тут знаходзіцца выстаўныя памяшканні і канферэнц-зала. Для патрэбаў турыстаў і наведвальнікаў з інваліднасцю цяпер у палацы адбываецца мантаж ліфта, які дазволіць трапіць з ніжняй часткі будынка на абодва яго паверхі.

Сёлета плануецца пачаць завяршэнне работ па добраўпарадкаванні першага паверха палаца, дзе аднаўляюцца найбольш вытанчаныя інтэр’еры. Галоўная роля тут адведзена так званай белай зале, якая прыстасаваная для правядзення грамадскіх і культурных мерапрыемстваў. Тут працягваюцца аднаўленчыя фрэскі і роспісы на сценах, выкананая ліпніна з пазалотай і падвешаныя кавя-

ныя жырэнды на столі, а таксама адноўлены камін і пакладзены паркет. Для абсталявання інтэр’ераў палаца з аднаўленнем іх гістарычнага выгляду адмыслова адшукваюцца антыкварная мэбля і прадметы побыту, аналагічныя тым, якія знаходзіліся ў залах будынка да пачатку яго заняпаду.

Амаль завяршаная рэстаўрацыя ўваходнай групы з галоўнай лэвіцай, асноўнымі элементамі гэтага памяшкання будуць дзве печкі, над аднаўленнем якіх працуюць спецыялісты “Брэстрэстаўрацыі”. Для гэтай работы яны правялі вялікую працу па вывучэнні аналагічных канструкцый, дзе выкарыстоўвалася адпаведная кафля. Цяпер працягваюцца працы над інтэр’ерамі другога паверха, дзе знаходзіцца так званая бальная зала і гасціня, і таксама мусяць быць адноўлены дзве печкі.

Вялікая ўвага надаецца і добраўпарадкаванню эктэр’ера, навакольнай тэрыторыі палаца, які займае вельмі выгоднае становішча на пагорку, дамінуючы над наваколлем. Некалі тут раслі ружы, цюльпаны, бэз, а таксама больш за паўтары сотні відаў экзатычных раслін. Для асабліва рэдкіх відаў была ўладкаваная аранжарэя, дзе вырошчвалі вінаград і фінікі. Пляцоўка перад палацам складаецца з трох тэрас, па якіх да галоўнага ўваходу падыходзіць лэвіца, на яе верхняй тэрасе мусяць быць размешчаны дзве скульптуры. На прылеглай тэрыторыі аднаўляюцца таксама дзве ўязныя брамы, усходняя і заходняя.

У старонні дэндралагічнай часткі праекта былі зацверджаны спецыялісты Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта, якія распрацавалі планіроўку тэрас і размяшчэнне на іх дрэваў, кустоў і кветак, што створыць адзіны парквы ансамбль, які некалі быў найбуйнейшым у Беларусі. Пасадка кустоў ужо была распачатая ў мінулым годзе. На сярэдняй тэрасе размешчаны фантан, летася ўжо адбыліся выпрабаванні, сёлета яго мусяць здаць у эксплуатацыю. Падыходзіць да завяршэння работ па асяяленні тэрыторыі. Такім чынам, як адзначае Уладзімір Казакоў, фактычна, работы па добраўпарадкаванні выкананыя на дзеянасць працэнтаў.

Косаўскі палац пакрысе робіцца сапраўднай перлінай не толькі Брэсцкай вобласці, але і ўсёй Беларусі. Хочацца спадзявацца, што неўзабаве ягоныя залы будуць з гонарам прымаць гасцей з усёй краіны і з-за яе межэй, і турыстычны патэнцыял мясціны, звязаных са шматлікімі імёнамі найлепшых сыноў нашага народа, спраўдзіцца напоўнічу.

Ізноў пра Галошава,

або Як вярнуць сядзібе XIX стагоддзя славетную назву “Беларускі Манчэстар”

Зміцер ЮРКЕВІЧ /
Фота аўтара

Першы раз я патрапіў у Галошава ў той знамянальны дзень, калі ў Парыжы гарэў славетны сабор Нотр-Дам — Сабор Парыжскай Божай Маці XII стагоддзя. Галошава было адным з галоўных пунктаў праграмы вандруўкі, у якую я выбраўся ў кампаніі гісторыкаў. Аб тым цікавым маршруце можна пачытаць у публікацыі “Беларускі Манчэстар” або спісаная тораба? (“Культура” № 16, 2019 год). Моцным стымулам наведання ў Галошава было тое, што паводле чутак, невядомыя знеслі частыя цагляныя калоны параднага ганка сядзібы. Так яно і аказалася. Зафіксавалі мы і іншыя прыкметы вандалізму — быў часткова знішчаны дах левага крыла сядзібы, а ўнутры — вырваныя вокны, дзверы, дошкі падлогі, выкапананы ямы, разбітыя ў пошуках скарбаў дымаходы. Было бачна, што сядзіба “займаюцца” даўно і “плённа”, і безпакарана. Бо, нібыта, за што караць, калі на будынках няма ахоўнай шыльды, ды і ў пашпартах аб’ектаў яны пазначаны як пабудаваныя пасля 1945 года? Хоць на франтонах усіх трох добра чытаюцца сапраўдныя даты завяршэння будоўлі. Дарэчы, той “Перечень”, у якім аказалася галошаўская сядзіба, мо трэба было б яшчэ раз уважліва прагледзець. Бо можа атрымацца так, што ў ім могуць быць і значна ранейшыя будынкі XIX стагоддзя.

Кажучы простымі словамі, вярнуліся мы ў Мінск тым разам крыху шакаваныя. Так нарадзілася думка пачаць ратаваць, што засталася ад “Манчэстара”. Праз месяц мы наведаліся ў Галошава ізноў. Гэтым разам, каб зрабіць невялічкі відэарэпартаж пра маёнтак Цюндзявіцкіх і яго сённяшні стан. Ужо пасля здымак мы ледзь не размінудзілі з гаспадарчай групай Талачынскага райвыканкама, якая ў поўным складзе, з ламамі, рыдлёўкамі і насілкамі заехала на падворак сядзібы. З высакароднай мэтай — прыбраць парэшткі чатырох нізрунутых “Атлантаў”. Падчас размовы высветлілася, што гэтыя калоны з дапамогай цяжкай тэх-

З вясны 2019 года рэдакцыя “К” пільна сочыць за лёсам сядзібы роду Цюндзявіцкіх у Галошава, што ў Талачынскім раёне Віцебскай вобласці. За гэты час мы тройчы пабывалі ў Галошава. І некалькі разоў пісалі пра гэты дзіўны аб’ект, які ў пачатку XX стагоддзя атрымаў неафіцыйную назву “Беларускі Манчэстар”. А ўсё праз тагачасных дайных гаспадароў, якія некалі пераўтварылі сваю сядзібу ў буйны прамысловы цэнтр. Зараз у Галошава пакуль “няма таго, што ранш было”. Большая частка драўляных гаспадарчых пабудов знікла, і смуткаваць над іх лёсам няма часу. Бо пад пагрозой поўнага знішчэння патрапілі ўжо апошнія будынкі — сядзіба (1897), гаспадарчы корпус (1914) і стайня (1908) (усе з якаснай мясцовай цэглы). На жаль, калісьці сядзіба патрапіла ў “ПЕРЕЧЕНЬ аб’ектов, подлежащих списанию с последующим сносом и рекультивацией земельных участков в 2021 году” Віцебскага абласнога выканаўчага камітэта. Справа ў тым, што да гэтага часу сядзіба не мела ахоўнага статусу. Але эксперты і адмыслоўцы ўпэўнены, што сядзіба Цюндзявіцкіх у Галошава валодае прыкметамі гісторыка-культурнай каштоўнасці. Таму лічаць мэтазгодным, каб Віцебскі аблвыканкам прапрацаваў пытанне аб наданні такога статусу.

Тэраса сядзібы. Сакавік 2019 года...

...і студзень 2021-га.

нікі, на жаль, знеслі яны. Бо драўляная страха над імі, пашкоджаная вандаламі, выглядала непрыгожа. Логіка простая — “роўнае поле лепей”. Думаецца, так да справы падыходзіць нельга. Бо калі такім чынам вырашаць пытанні, дык і ад Навагрудскага замка не засталася б і бітай цагляны...

То-бок тое, што можна было адрамантаваць за пару гадзін з малатком, швікамі і парай дошак, проста знеслі, пэўна, змарнаваўшы на гэта больш дзяржаўны грошай, чым каштаваў бы той дробны рамонт. Дарэчы, пра пашкоджаную страху сядзібы. Калі б своечасова быў спынены махавіч вандалізму, не прышлося б сёння ламаць галаву над тым, як правесці рамонт не малых памераў. А спыніць можна было б. Бо цягнулі з сядзібы (якая хоць пакуль і не мае ахоўнага статусу, усё ж з’яўляецца дзяржаўнай маёмасцю) шыфер, брусы, вядома ж, днём. І знайшлі гэтых людзей у сельскай мясцовасці па гарацых слядах прасцей простага (“Культура” № 20, 2019 г.).

У непрыглядны стан будынкі прыйшлі літаральна за дзесяць гадоў. Пасля рэвалюцыйнай нацыяналізацыі ў сядзібе атабарыўся калгас імя Кірава, потым была спецшкола для дзетак з абмежаванымі, затым звычайная беларускамоўная васьмігодка. У 2008 го-

дзе стан сядзібы быў такі, што хоць зараз засяляйся. У пачатку 2019 — даруйце, “жывы труп”.

ЛІСТ “АБ СТАТУСЕ...”

Неўзабаве да справы ратавання Галошава далучылася ГА “Беларускае добраахвотнае таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры”. 22 сакавіка 2019 года за № 60 у Віцебскі аблвыканкам быў накіраваны ліст “Аб статусе нерухомай матэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці”, у якім прыводзіліся сур’ёзныя аргументы на карысць пазітыўнага разгляду пытання. Бо, відавочна, ансамбль сядзібы (сядзібны дом, флігэль, руіны гаспадарчых пабудов, фрагменты парка, каменны крыж і курганны могілнік) мае не толькі значную гістарычную каштоўнасць, але і археалагічную.

І сапраўды, адны толькі прозвішчы колішніх уласнікаў Галошава наводзіць на роздум — Друцкія, Сапегі, Агінскія, Лускіны і, урэшце, Цюндзявіцкія, з якіх і паходзіў знакаміты папцельнік Канстаціна Каліноўскага Міхал Цюндзявічкі. І з якімі была звязана святкаванне Ганна з Прушынскіх — Цюндзявіцкая, аўтарка бэстселера XIX стагоддзя “Гаспадыні літоўскай”.

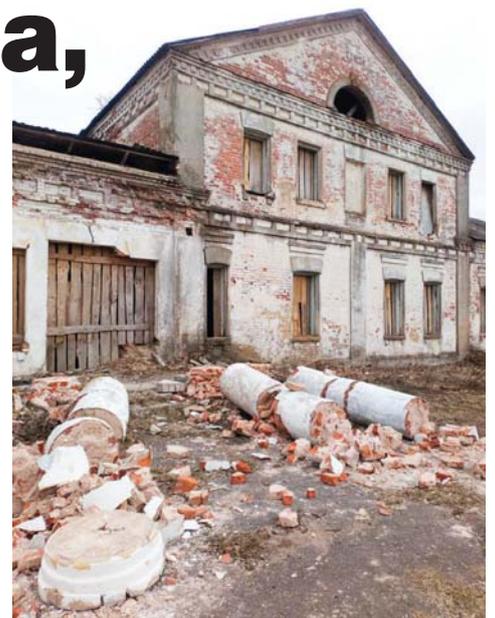
Напачатку 2021 года я ізноў выбраўся ў тая мясціну, каб паназіраць, што змянілася за гэты час.

Флігэль “анфас”. Студзень 2021 года.

Змены былі заўважаны адразу. Па-першае, была праведзена кансервацыя флігеля 1914 года пабудовы (сядзібу закансервалі да 2019 года). Вокны і дзверы былі забіты дошкамі, але, чамусьці, толькі з боку фасада. Відаць, для прыгожай карцінкі ў справаздачы. Як і два гады таму ў флігэль можна было абсалютна без перашкодаў патрапіць з адваротнага боку. А вось на сядзібным будынку змены былі іншага характару. З даху над левым крылом сядзібы знялі розны лістоў шыфера (і немалую ж колькасць!). А яшчэ рукі “адмыслоўцаў” дабраліся да крытай тэрасы з тыльнага боку сядзібы. Шыфер пачалі здымаць ужо і там. Што, у сваю чаргу, агаляе для непаладжаных калонаў тэрасы. Ізноў жа, прашы на даху навідавоку ўсёй вёскі, скрыгат вырываемай цвікоў мусіў разнісоцца на кіламетры...

Трэба дадаць, што згодна з п. 4 арт. 93 Кодэкса аб

“Добраўпарадкаванне па-талачынску”. Сакавік 2019 года.

культуры Рэспублікі Беларусь, з моманту падачы заяўкі аб уключэнні аб’екта ў спіс каштоўнасцяў, уласнікам “навіны прымацца меры на прыпыненні работ або іншай дзейнасці, якія могуць з’яўляцца культурную каштоўнасць”.

Вяртаюся я ў Мінск з думкай у чарговы раз напісаць пра скрушны лёс маёнтка. Але некалькі дзён та-

намесніка міністра культуры Валерыя Грамады. Як ён паведаміў, ліст “Аб накіраванні звароту для разгляду па сутнасці” за яго подпісам быў адпраўлены ў Віцебскі аблвыканкам, Камітэт дзяржаўнай маёмасці Віцебскага аблвыканкама. У ім адзначалася, што “аб’ект можа валодаць прыкметамі, неабходнымі для надання яму статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці згодна з артыкулам 92 Кодэкса”. Выказвалася парад “прапрацаваць пытанне аб наданні статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці сядзібнаму дому Цюндзявіцкіх у в. Галошава”, а таксама змяшчалася просьба “аб выключэнні аб’екта са спіса нерухомай маёмасці, якая падлягае спісанню з наступным зносам і рэкультивацияй зямельных участкаў”.

На завяршэнні хочацца дадаць, што гэтай сітуацыі дапамагло б і не быць зусім, калі б два гады таму з першым лістом таварыства не здарылася неспадзяванка. Ён быў адпраўлены, зараз гістарычны ў Віцебскім аблвыканкаме сярод уваходнай карэспандэнцыі, але да Упраўлення культуры выканкама не дайшоў.

С.С. За апошнія два гады ў Віцебскай вобласці распачаты дзве крымінальныя справы аб знішчэнні аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны. Адзін з іх быў знішчаны інвестарам у Віцебску. Другі ж, будынак цаглянай гатычнай стайні ў вёсцы Кам’янополь Міёрскага раёна, спыраша сваёй бяздзейнасцю давалі да жалобнага стану, а потым знішчылі на месцах. Назваўшы гэты працэс “добраўпарадкаваннем тэрыторый”.

У нядзелю 21 сакавіка адзначыла сваё 95-годдзе адна са старэйшых музыказнаўцаў нашай краіны — кандыдат мастацтвазнаўства, прафесар, заслужаны работнік вышэйшай школы Беларусі Калерыя СЦЕПАНЦЭВІЧ. За больш як 60 гадоў, аддадзеных працы ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі (з іх больш за 20 — прарэктарам па вучэбнай і навуковай рабоце), выпусціла безліч дыпломнікаў, магістрантаў, аспірантаў — прасцей назваць тых, хто ў яе не вучыўся. І гэта будучы хіба даваенны выпуск. Бо нават сённяшнія студэнты, што не заспелі яе лекцыі, вучацца на яе шматлікіх кнігах, даследаваннях, навуковых і крытычных артыкулах, вучэбных дапаможніках і іншых матэрыялах, прысвечаных беларускай музыцы. Яна і цяпер, ужо некалькі гадоў як на пенсіі, працягвае працаваць. Апошнім часам выдала ўспаміны “Маё жыццё ў гармоніі з музыкай” і два зборнікі навуковых артыкулаў — сваіх і свайго мужа і калегі, доктара мастацтвазнаўства, прафесара Георгія Глушчанкі, які пайшоў з жыцця ў 1994-м. Заканчвае яшчэ адну кнігу — па прычыне: “ні дня без радка”. А наконце свайго юбілею жартуе: дайце яго ў ракохадзе, паводле поліфаніі (у кіно такі прыём “ззаду наперад” называецца зваротным рапідам) — атрымаецца ўсяго 59.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Муза гармоніі, якая хацела стаць парашутысткай

— Калерыя Іосіфаўна! Вы, пэўна, наўмысна такі дзень народзінаў абіралі? 21 сакавіка нарадзіліся Бах, Мусаргскі, а яшчэ святкуеца Міжнародны дзень тэатра лялек. Сапраўды музыка-тэатральны букет — чым не дадатковы падарунак імянінцы? Які, дарчы, даволі дакладна вызначае кірунак вашай дзейнасці — музыка, музычны тэатр.

— Калі хтосьці да гэтага і спрычыніўся, дык гэта мая маці Марыя Іванаўна. А таксама ўся наша сям’я, мае шматлікія выкладчыкі. Вядома, асновы будучай прафесіі насамрэч спакваля закладаліся з дзяцінства. Маці вельмі любіла спяваць, у юнацтве нават збіралася прафесійна вучыцца вакалу, ды ў 16 гадоў узяла шлюб з маім бацькам, і ўжо было не да таго. Ён называў яе Мусечкай. Дый сам быў музыкантам-аматарам. Распавядаў, як у дзяцінстве граў на дудачках, што выказаў з дрэва (ягоны бацька быў палясоўшчыкам і яго навучыў). А пры мне ўжо граў на гітары, балалайцы. Акампапіраваў маці, калі тая спявала. Была ў мяне і няня — амаль як Арына Радзівонаўна ў Пушкіна. Вяскова жанчына сталага веку, яна выхоўвала мяне праз казкі ды песні: і тыя, што сама калісьці чула, і новыя, што сама сачыняла. Галоўнай рэччу ў доме быў грамафон, ён стаў на самым пачэсным месцы. І не проста стаў — увесь час гучала музыка. А я не толькі ўсё гэта слухала, але і сама ўдзельнічала ў такіх вечарынах. Маці часта ладзіла хатнія тэатралізаваныя пастаноўкі, нават сусельныя спектаклі. А калі я пайшла вучыцца (і ў агульнадукацыйнай, і паралельна ў музычнай школе), пачала прыцягваць да гэтага і маіх аднакласнікаў. Некаторыя пастаноўкі перанесліся на школьную сцэну. Маці ўсё рабіла сама — і рэжысура, і харэаграфія (ставіла і сольныя, і групавыя танцы), і касцюмы прадумляла з фарбаванай марлі, і музыку адпаведную падбірала.

— Усё для маленькай прынцэсы ў галоўнай ролі!

— Гэта цяпер так дзючынак называюць, а тады не было прынята. Я і ў матылька пераўвасаблялася (бацька зрабіў мне вышпалі-

ныя крыльцы, якія рухаліся), і ў птушку, у “ката вучонага” з Лукамор’я (у яго вушкі былі рухавымі, што ўразіла ўсю школу), у зайца-краўца, нават у мужа. Была я і ў ролі Ночы, у якой “звезда во лбу горит” (бацька прыстасаваў фанарык у мой капялюш). А тая ж “Спячая прыгажуня”, адна з улюблёных дзючых казак, ператварылася ў нас у гісторыю пра... старую пані. Так, я была той бабуляй, што прагнулася праз сто гадоў, усяму здзіўляецца і нічога не разумее. А піянер тлумачыць ёй тэхнічныя вынаходніцтвы — як працуе, да прыкладу, радыё. Маўляў, ніякай нячыстай сілы!

— Вы ж у дзяцінстве артысткай марылі стаць?

— Не, парашутысткай. Пра кінаартыстку задумалася пазней: пасля першага курса музычнай вучэльні паступіла ў Маскоўскі кінематаграфічны інстытут. Але забрала дакументы, вярнулася дадому, паступіла ў Горкаўскі інстытут за межных моў, паспрабавала суміяшчаць з музычнай вучэльняй. А як давялося абіраць: мовы ці мастацтва, музыка перамагла.

— Але ж акцёрскую жылку адольце немагчыма! Тая ж лектарская дзейнасць, педагогічная — таксама грунтоўна на артыстызме.

— Я заўжды любіла суміяшчаць асветніцтва з разнастайнымі канцэртна-тэатральнымі формамі. Выкладаючы ў кансерваторыі, асабліва ў групах музыкантаў-выканаўцаў, імкнулася наблізіць тэарэтычныя дысцыпліны да іх спецыяльнасці. Да прыкладу, неяк народнікі здавалі мне сальфеджыя, спяваючы вывучаныя песні, раманы, арый, ансамблі — з акампапанентам на сваіх інструментах. Падрыхтавала самаробныя касцюмы, прадумала агульную драматургію: фіналам была сцэна было з “Яўгена Анегіна” ў суправаджэнні двух баянаў.

— Дарчы, у мяне асабіста вы асацыяецеся з музычным тэатрам. Калі я ў вас вучылася, аднойчы вас тэрмінова выклікалі як прарэктара вырашаць нейкае пытанне. І вы імгненна прадумалі нашай групе самастойнае заданне: прынеслі ў клас ноты і запіс сучаснай французскай оперы-алянактоўкі (яна не ўваходзіла ў спіс абавязковых для вывучэння твораў), каб мы паслухалі і прааналізавалі. Калі вучыліся вы самі, такія творы “не праходзілі” — хіба рэзка крытыкаваліся.

— Так, у пасляваенны час дзейнічала Пастанова пра так званы “фармалізм” у савецкай музыцы, якая трэба было пазбягаць. Як студэнтка музычнай вучэльні пры Маскоўскай кансерваторыі, я прысутнічала на грамадскай нарадзе, дзе творчасць Пракоф’ева, Мяскоўскага, Хачатуряна і іншых выбітных кампазітараў павінна была ганьбіцца. — Ваш патрыятызм вас больш не падвозіў? Ведаю, што менавіта вы прапанава-лі ў свой час папоўніць праграму дзяржаўных іспытаў у вакалістаў пастаноўкамі

Я заўжды любіла суміяшчаць асветніцтва з разнастайнымі канцэртна-тэатральнымі формамі.

зыхаўцаў так і сказаў з трыбуны: маўляў, музыку Шастаковіча любіў, люблю і буду любіць! А што тычыцца замежнага мастацтва XX стагоддзя, дык з-за яго я ажно з хлопцам пабілася. Яго бацькі былі французскімі эмігрантамі, а пасля вайны вярнуліся на радзіму, і ён вучыўся з намі. Неяк мы ўсёй групай самастойна слухалі “Лебядзінае возера”, а ён пачаў ухваляць кампазітараў французскай Шасцёркі — творчасць таго ж Дар’юса Міе. Дык мы з кулакамі Чайкоўскага адстойвалі! Бо як гэта так — кімсьці іншым захапіцца?

— Ваш патрыятызм вас больш не падвозіў? Ведаю, што менавіта вы прапанава-лі ў свой час папоўніць праграму дзяржаўных іспытаў у вакалістаў пастаноўкамі

сучасных беларускіх опер — у нашай опернай студыі, дзе раней ішла толькі руская і заходнеўрапейская класіка. Так у 1967 годзе сламі студэнтаў была ўвасоблена прэм’ера оперы “Павел Карчагін” Пятра Паджаўрава. Увогуле, вы заўжды імкнуліся папулярызаваш усё беларускае. А ці даводзілася рабіць гэта за мяжой?

— У складзе дэлегацыі мы з Георгіем Сямёнавічам Глушчанкам, іншымі дзеячамі культуры Беларусі спявалі беларускія народныя песні — у Італіі. І не толькі ў аўтобусах у час паларожжа, але і ў Венецыі, калі нас вырашылі пракаціць на гандолах. Перакладчык потым сказаў, што мы выклікалі фурор. А ў камандзіроўцы ў ГДР — наадварот: я, што называецца, “пахвалілася і ў яму правалілася”. Наведаўшы інтэрнат Берлінскай кансерваторыі, убачыла, што ў пакоях няма піянна. І з гонарам заўважыла: “А ў нас ёсць!” Але немцы замест зайздасці занепакоіліся: як жа вашы студэнты адпачываюць, калі над вухам хтосьці грае? І паказалі асобны шматпавярховы побач — рэпетыторый для самастойных заняткаў. Такім няўдалым атрымаўся мой “наступ”.

— Ведаеце, мы ўпотаў часам называлі вас Кавалерыяй — вядома, жартам. І не з-за нейкай ваяўнічасці (на прарэктарскай пасадзе вы былі, наадварот, маці ўсім студэнтам) — проста імя так добра рыфмавалася. А пра-чытала вашы ўспаміны — аказваецца, у гэтым была рацыя: ваш бацька служыў ардынэрам у самога Будзёнага, атрымаў ад яго імяныны нарчны гадзіннік і імянную шаблю.

— Шкада, шабля не захавалася. А вост той злучіў, на які вы адразу позірк кінулі, як увайшла, — памяць пра

мі. Мяне як “дачку ворага народа” выгналі са школы, маці звольнілі з працы. Мы шукалі іншыя месцы, але ўсё заканчвалася аднолькава: як толькі там даведваліся пра арышт, загадалі высілі. Суседзі ставіліся парознаму: хтосьці спачуваў, падкармливаў, а хтосьці — камянямі на вуліцы шпурляў, вокны біў. Здавалася б, вайна з агульным ворагам павінна была ўсіх з’яднаць, ажно не — падаронасць да ўсіх і кожнага толькі ўзмацнілася.

— Горад Горкі, як ён тады называўся, знаходзіўся ў тыле, туды быў эвакуаваны, дарчы, Валікі тэатр Беларусі.

— Але бамбілі рэгулярна. Я ледзь не загінула. Па-йшла набраць вады, нясу два вядры і бачу нямецкі самалёт. Ліціць павольна, нізенька, лётчык малады, разглядае мяне з нахабнай усмешкай: мабыць, у сябе такога прыстасавання, як карамысла, не бачыў. Але не стрэліў: відаць, патроны скончыліся.

— Ваш муж быў франтавіком. І таксама аказваўся звязаны з Беларуссю яшчэ да вашага канчатковага сюды пераезду: удзельнічаў у аперацыі “Баграціён”. Вы разам скончылі ў Маскве Акадэмію імя Гнесіных (тады гэта быў музычна-педагагічны інстытут), аспірантура, былі накіраваны на працу ў Мінск, дзе і засталіся. А што пажадалі б маладым беларускім музыказнаўцам?

— Як мага больш пісаць пра беларускую музыку, музычны тэатр. Звяртаць увагу на моладзь і не забываць пра гэтым на старэйшыя пакаленні творцаў, артыстаў, даследчыкаў, каб не складалася ўражанне, што ў нашай краіне сапраўднага мастацтва няма. У нас безліч цудоўных твораў у розных жанрах, уключаючы оперы і балеты. Яны павінны як мага часцей гучаць, у тым ліку на тэлебачанні і радыё, ставіцца на тэатральнай сцэне, выконвацца ў канцэртных версіях. Іншымі словамі, кветкі павінны расцвітаць і прыносіць асалоду, ператваршаць у плады.

— Як пазычына! Ведаю, у вас шмат вершаў, ёсць нават “у форме ронда”. А кветкі — якія даспадобы?

— Пралескі. І дзюмухаўцы. Калі мы пазнаёміліся з Георгіем Сямёнавічам, ён здаў змововую сесію і паехаў дадому ў Расцю, дзе ўжо наступіла вясна. А я атрымала бандэроль: скрынкачка з-пад цыгарэт, у ёй — тры маленечкія жывыя пралескі. Лепшае прызнанне ў каханні! Пазней даведалася, што іх вёз на самалёце ягоны сявак. А букет дзюмухаўцоў мне падарылі на развітанне падлеткі з інтэрната для цяжкажывоўных, з якімі я займалася музыка-эста-тычным выхаваннем. Лепшае прызнанне маёй дзейнасці!

3 пажаданнем перамогі!

Ад Барысава — Віцебску

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 3)

Званне “Культурнай сталіцы года” сярод іншага мае на мэце прэзентаваць абраны горад больш шырока, прыцягнуць да яго ўвагу, даць магчымасць паказаць творчыя здобыткі і іншыя вартыя ўвагі адметнасці. Для канкурсантаў наведванне Барысава не абмежавалася толькі сцэнай і ўласна конкурсам, у праграме былі і экскурсіі — напрыклад, на завод “Белдэж” і на “Барысаў-Арэну”. Праўда, у саміх канцэртах, што трансміраваліся па тэлебачанні, тэма Барысава ніяк не прагучала, не стала асновай для сцэнарыя, не была выкарыстана для расказа пра горад. Тэлегледачы маглі нават і не згадацца, што дзеянне адбываецца менавіта ў Барысаве і адбываецца там не выпадкова.

Новая схема правядзення фінальнага мерапрыемства нацыянальнага алборачнага тура добра зарэкамендавала сябе ў папярэднія гады з пункту гледжання публічнасці і прызывасці. Даве даволі сістэмна і нерасцягнутыя канцэртныя праграмы (адна для канкурсантаў-дзяцей, другая — для ўдзельнікаў дарослага албору), абвясчэнне балаў ад журы па кожнай конкурснай песні, магчымасць для ўсіх даведацца, якую адзнаку паставіў той ці іншы член журы. Далей простае суміраванне балаў і абвясчэнне пераможцы. Пад час конкурснага канцэрта выступленне і артыстаў — членаў журы. Такім чынам, наколькі ўдалым атрымліваецца канцэрт, залежыць не толькі ад канкурсантаў і іх спеваў, але і ад таго, хто ж гэтыя члены журы і якія песні яны прапануюць публіцы. І, канешне, ад тэлебачання — ці можа яно забяспечыць якасць гуку і так званай “карцінкі”, цікавы сцэнарыі і канферанс.

У Барысаве схема конкурснай часткі не падвела, дарэчы, як і гук — а гэта адна з найістотнейшых умоў якаснага канцэрта. Да прызмерна зняючай ліхтарамі і пражэктарамі сцэны без асаблівых дэкарацый можна паставіцца з разуменнем — маўляў, абмежаваныя фінансы. Пра ўзровень усяго іншага могуць меркаваць самі гледачы: калі яны паклонілі такіх вядомых артыстаў беларускай эстрады, як Аляксандр Саладуха, Алёна Ланская, сёстры Груздзевы, Ірына Дарафеева, Жанэт, арт-група “Барысаў”, Вікторыя Алешка, Дзмітрый Качароўскі, — ім павінна было спадабацца. Журы алборачнага праслухоўвання да XIX Дзіцячага міжнароднага конкурсу “Віцебск” узначальвала салістка Вільгагі тэатра Беларусі, народная артыстка Беларусі Анастасія Масквіна, журы фінальнага албору да XXX Міжнароднага конкурсу выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск” — рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, старшыня савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі Кацярына Дулава. Акрамя таго, у складзе журы былі і прадстаўнікі Міністэр-

ства культуры, і іншыя музычныя дзеячы, і, канешне, дырэктар Дырэкцыі Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” Глеб Лагішкі.

Першы, дзіцячы канцэрт, традыцыйна вёў тэлеведучы Дзмітрый Карась, на гэты раз у пары з уладальніцай Гран-пры дзіцячага конкурсу “Славянскага базару ў Віцебску — 2020” Ангелінай Ламака. (Летась, нагадаю, абодва Гран-пры фестывалю былі ў Беларусаў! У дарослай катэгорыі перамог Раман Волазнец.) Уся дзея, па задумцы сцэнарыстаў і рэжысёраў, адбывалася быццам у Ізмурдным горадзе, з адпаведнымі героямі і тэкстамі, звернутымі як да маленькіх дзеткаў гадоў пяці. Але на сцэну пры гэтым выходзілі выключна канкурсанты-падлеткі, многія з якіх выглядалі абсалютна дарослымі людзьмі і спявалі гэтыя ж песні: такі дысананс надаваў гумарыстычнае ацненне ўсёй праграме.

За вядзенне дарослага канцэрта адказвалі вядучыя праграмы “Добрай раніцы, Беларусь” на тэлеканале “Беларусь 1” Ніна Мажэйка і Вольга Венская, і яны, відавочна, не ставілі перад сабой задачы ствараць шоу і некага забавляць — усё цырымонна і строга.

Але гэтыя моманты па вялікім рахунку былі проста дадатковымі і не вельмі істотнымі — зразумела,

тут фаварыт. Праўда, з другой конкурснай кампазіцыяй Канстанцін справіўся не так удала, але сумы балаў яму хапіла для ўпэўненай перамогі.

Юныя артысты выконвалі па дзве кампазіцыі — спачатку твор беларускіх аўтараў на беларускай мове, у другім блоку канцэрта — песню на выбар. Дык вось, у другім блоку найбольшую колькасць

Данііл Мышкавец.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Канстанцін Мазуркевіч.

галоўнымі героямі дня ў суботу 20 сакавіка былі канкурсанты, у Барысаў усе прыехалі дзеля іх. Юныя і проста маладыя артысты прайшлі доўгі шлях, прабіліся праз сія алборачных тураў на мясцовых узроўнях — ім заставалася зрабіць толькі крок да перамогі. Пашанцавала двум — кожнаму ў сваёй катэгорыі, і выбар журы, дарэчы, на гэты раз не быў спрэчным і здаваўся цалкам відавочным. Адзін момант нават варты вызначыць асобна — у дзіцячым спаборніцтве за выкананне песні “Падзяка сэрца” з рэпертуару Узагі журы паставіла Канстанціну Мазуркевічу з Мінска ўсе найвышэйшыя адзнакі — дзясяткі. Выступленне было настолькі пераканаўчым, што, думаю, не толькі ў мяне, але і ва ўсіх ужо не было сумненняў, хто

балаў — па 84 ад дзевяці членаў журы — атрымалі Анастасія Дзмітрэчкова з Магілёва і 10-гадовыя Елісей Касіч з Віцебска (цяпер ён прадстаўляе Мінск). Па суме балаў другое месца ў спаборніцтве ў Сафіі Рустамавай з Брэста, трэцяе — якраз у Анастасіі Дзмітрэчковай, а Елісей Касіч апынуўся на чацвёртым. І ўсе гэтыя артысты, шчыра скажам, былі вартыя перамогі.

Дзеці ўвогуле радуюць. Юныя беларускія спевакі вызначаюцца што ў конкурсах “Славянскага базару”, што ў конкурсах “Дзіцячага Еўрабачання”, што ў расійскім і ўкраінскім тэлешоу “Голас. Дзеці”. Усе — літаральна ўсе дзесці канкурсантаў — паказалі моцныя прыгожыя таленты і ўпэўненую тэхніку, я б нават сказала — далі ўрок вакальнага майстэрства дарослым

артыстам і канкурсантам таго дня. Абмяркоўваць можна было хіба толькі, хто які вобраз здолеў стварыць, наколькі эмацыйна пражыць песню і да таго падобнае. І тут відавочна, тэхніка пакуль пераважала над артыстызмам. Маё сэрца было аддадзена самаму юнаму канкурсанту, які на фоне больш дарослых падлеткаў вылучаўся не толькі ўзростам, але і сваім разуменнем твора, сваім эмацыйным перажываннем, сваім драматызмам, — Елісею Касічу. У першым блоку ён спяваў песню,

фестывалі ў Віцебску, а вось на-конт другой песні яны яшчэ будзь думашь.

У дарослым спаборніцтве таксама было 10 канкурсантаў, некаторыя з іх ужо не першы год спрабавалі трапіць на віцебскі фестываль. Напрыклад, летась Вольга Булай з Мінска, уладальніца Гран-пры фестывалю беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне ў 2017 годзе, толькі два балы саступіла пераможцу албору Раману Волазневу. Вось і сёлета яна была ізноў другой — саступіла Даніілу Мышкаўцу. Даніілу 20 гадоў, ён нядаўні выпускнік Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў, зараз працуе як педагог па вакале ў адной з мінскіх студый. Можна пахваліцца званнем лаўрэата розных конкурсаў, удзелам у тэлепраграмах, спевамі ў фальклорным ансамблі “Неруш” і выступленні ў Вышэйшай лізе КВЗ. Але вядомым артыстам Данііла Мышкаўца пакуль не назавеш (цяпер шанс праславіцца ёсць). У якасці першай конкурснай песні ён абраў даволі даўні твор Леаніда Захлеўнага на словы Леаніда Пранчака “Я магу купіць каханне”, які ў вуснах юнага 20-гадовага хлопца, у невялікай ступені дзякуючы і зместу, гучаў дзіўна. І сам артыст, відавочна, проста ішоў следам за мелодыяй, не ўнікаючы ў тэкст. Да перамогі яго прывяло выкананне другой конкурснай кампазіцыі — песні з рэпертуару групы Scorpions “Maybe I, maybe You”, дзе лірычны вакал Данііла набыў належную эмацыйную моц.

Дарэчы, пра конкурсны рэпертуар. Першай песняй канкурсантаў — а гэта ўсё маладыя людзі — было прапанавана абраць “Славянскі хіт”. Здалася б — такая прастора для выбару, у нашы дні столькі папулярных песень! Але артысты і артысткі выконвалі ніяк не хіты, а ці зусім невядомыя, ці не самыя новыя і не самыя яскравыя песні беларускіх і расійскіх аўтараў з моцным подыхам так званай “савецкай эстрады”. Канешне, песня Ігара Лучанка “Зачарованная” ў выкананні Андрэя Панісава з Ліды вылучалася на гэтым фоне, але агульнага ўражання ад першага конкурснага блока не напавіла: канкурсанты быццам свядома заблылі на тое, што яны ўжо ў XXI стагоддзі і папулярная музыка за 30 апошніх гадоў моцна змянілася. Замежны хіт у якасці другой конкурснай кампазіцыі многім удаўся лепей. І ўсё ж не скажаць, што журы мела багаты выбар сярод прэтэндэнтаў на ўдзел у “Славянскім базару ў Віцебску”. Другое месца ў спаборніцтве, прычым з даволі значным адрывам ад першага, заняла Вольга Булай з Мінска, трэцяе — Ангеліна Васілеўская таксама з Мінска.

Цяпер Канстанцін Мазуркевіч і Данііл Мышкавец будзь рыхтавацца да магчыма, галоўнай падзеі ў сваім жыцці — надытоў артыстычным жыццём да фестывалю “Славянскі базар у Віцебску”. А ў нас з вамі яшчэ будзе магчымасць больш блізка пазнаёміцца з артыстамі, што прадставяць Беларусь на гэтым міжнародным конкурсе.

Надзея КУДРЭЙКА

Кажуць, падчас Другой сусветнай вайны Чэрчылю прынеслі на разгляд бюджэт краіны. Ён пагартаў дакумент і запытаўся: “А дзе выдаткі на культуру?” “Дык вайна ж ідзе, якая культура!” — адказалі памочнікі. Чэрчыль раз’юшыўся: “Калі няма культуры, дык навошта мы тады ваюем!” Выснова наступная. Самадзатковасць дзяржавы — у самадзатковасці яе нацыянальнай культуры. І нашы клубнікі, музышчыкі ды бібліятэкары ніколі не павінны на гэта забывацца. Яны і не забываюцца звольшага. Прынамсі, у нашых пазаштатных аўтараў заўжды ёсць пра што распавесці.

Яўген РАГІН

Гэта яшчэ не ўсё пра вялікага брытанца герцага Мальбара Уінстана Чэрчыля. Зразумейце правільна, ён не мой кумір, але тое, што гэты чалавек у другой палове насычанага жыцця атрымаў Нобелеўскую прэмію ў галіне літаратуры (за бліскучыя мемуары) і напісаў больш за паўтысячы жывапісных палотнаў, за якімі ганяюцца калекцыянеры свету, выклікае пачуццё непадманнай павягі. У гэтым жыцці заўжды ёсць час для творчай самарэалізацыі. І гэтая выснова таксама павінна стаць прырытэтам для дзейнасці прафесійных работнікаў культуры. Словам, адказнасць на іх — неймаверная.

Калі ставіць перад сабой задачы, дык максімальна маштабныя. Менавіта так думваюць і дзейнічаюць у Зальвенскай раённай бібліятэцы. Вось пра што распавяла намеснік дырэктара ўстановы Вольга Камякевіч: “У нашых бібліятэках праішоў шэраг мерапрыемстваў, накіраваных на фарміраванне ў чытачоў навыкаў экалагічнай культуры. Найбольш запамінальнымі сталі назнавальна-гульнявая праграма “Наш дом — планета Зямля” і аўкцыён экалагічных ведаў, якія прайшлі ў **Елкаўскай сельскай і Каралінскай інтэграванай бібліятэках**. Гаворка ішла пра чыстую ваду, зямлю і паветра, пра ашчаднае выкарыстанне рэсурсаў, пра захаванне жывёл і раслін”. Мо ў выніку штосьці і атрымаецца ў нас з раздзельным зборам смецця?!

Заўжды нестандартныя практыкі рэалізуюць у **Бярозаўскай** раённай бібліятэцы. І справа не толькі ў тым, што тут мэтанакіравана ладзяцца арт-марафоны за здаровы лад жыцця і супраць наркагатычнай навалы. Загачык аддзела маркетынгу ўстановы Тамара Круталевіч піша і пра выставу мастацкіх аплёнаў Войнавай-Багародзіцкай “Час анёлкаў”, што экспануецца ў **Бярозаўскай** раённай Цэнтры рамёстваў:

“Гэтая выстава стала арыгінальным мастацкім праграмным да інклюзіўнай арт-гасціўні “Зямны анёлка”. Бібліятэкары раённага Цэнтры запрасілі наведвальнікаў аддзяленняў дэманстрацыі знаходжання маладых інвалідаў і старых людзей тэрытарыяльнага цэнтры сацыяльнага абслугоўвання на сельскай тэрыторыі. Карціны стваралі

Час зямных анёлаў

пэўны настрой. А людзі, што сабраліся, пачуццёва тонка ўспрымаюць навакольнае свет, яго святло і яго холад. Прадстаўлены былі і вышываныя карціны **пранізлівага** цыкла “Маці і дзіця” **маладога інваліда-вазочніка Паўла Карцэля**. Свой допіс спадарыня Тамара назвала “Час зямных анёлаў”.

Урок у імя жыцця правялі ў **Бабруйскім** Палацы мастацтваў. Як паведамляе культурарганізатар культурна-масавога сектара ўстановы Ірына Аўсяніківа, навуачны мясцовага дзяржаўнага будаўнічага прафесійна-тэхнічнага каледжа абмеркавалі, што кожны чалавек павінен ведаць пра ВІЧ-інфекцыю, разабраліся з асаблівасцямі хваробы і метадамі, каб пазбегнуць яе.

Чарговыя бібліятэчныя практыкі. Пра першы распавядае Таццяна Малюка — загадчык аддзела маркетынгу раённага Цэнтры рамёстваў: “Гэтая выстава стала арыгінальным мастацкім праграмным да інклюзіўнай арт-гасціўні “Зямны анёлка”. Бібліятэкары раённага Цэнтры запрасілі наведвальнікаў аддзяленняў дэманстрацыі знаходжання маладых інвалідаў і старых людзей тэрытарыяльнага цэнтры сацыяльнага абслугоўвання на сельскай тэрыторыі. Карціны стваралі

На здымках:
1 Саломалпяцельшчыца і майстар народных мастацкіх рамёстваў Ірына Шавельская.
2 Валянціна Фёдарэўна Брыкава з аграгарадка Мазалава прымае віншаванні.
3 На выставе твораў існага мастака **Александро Цішчанкава**.
4 Чарадзейныя мастоўскія даматканьня палавікі.
5, 6 Падчас свята “Улассеў дзень” у аграгарадку **Лўкі на Карэлічыне**.

афарміцелем у **Бераставіцкім** вучылішчы. А выставу Мікалай Уладзіміравіч назваў “Мой родны кут, дарыў ты мне натхненне”. “К” неаднаразова пісала, што бібліятэка — цэнтр сінтэтычнай культуры: тут і тунчанне шпай музыкі да месца, і выстава жывапісных палотнаў. Я б і далей пайшоў бы. Такі антураж да месца і ў крамах (у бліжэйшай ад майго дома па ініцыятыве дзяўчат-прадзавачак пастаняна гучыць рок-н-рол). І яшчэ адзін прыклад з майго дзяцтва.

мясцовага РЦК Іна Лейка паведала пра свята “Улассеў дзень” у аграгарадку **Лўкі**. Сутнасць мерапрыемства — у шанаванні хатніх жывёл (іх заступнік — Улас). Выстава сямейнай творчасці ў **Гродне** здзіўляе папяровымі карункамі, льялкамі-абрэгамі, карцінамі з натуральнага пяра. “Практычна ўсе віды народнай творчасці і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва прадстаўлены ў выстаўчай зале нашай установы, — паведамляе рэдактар **Гродзенскага абласнога метадычнага Цэнтры народнай творчасці Ала Бялькевіч**. — Гэта работы больш чым 20 сямей вобласці. Выбары з лавы — **Аляксандра і Людмілы Мускіх са Смаграшчыны**, з саломы — **сям’і Касьян з Бераставіцкага раёна, разьба на дрэве — сям’і Ілчанак з Зэльвы**, жывапісныя палотны **Уладзіміра Пакумеікі і яго дачкі з Гродзенскага раёна**. Пачаснае месца ў экспазіцыі займаюць выцінанкі-выбіванкі таленавітых жанчын сям’і народнага майстра **Наталлі Кіміко з Навагрудка**, чья творчасць уключана ў **Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь**.”

Ала Бялькевіч распавядае і пра тое, што выбары майстроў **Прыёмнаскага** краю высока ацэньваюцца экспертамі ў вобласці традыцыйных беларускіх рамёстваў. Доказ таму — залічэнне дзюво умеліц у **Беларускі саюз майстроў народнай творчасці**. Гэта **Юлія Барадзіна і Ірына Шавельская**. Першая — метадыст па выяўленчым і дэкаратыўна-прыкладным мастацтвах **Гродзенскага абласнога метадычнага Цэнтры народнай творчасці і адмысловага майстра па ткацтве**. Другая — саломалпяцельшчыца і майстар народных мастацкіх рамёстваў аддзела этнаграфіі, фальклору і рамёстваў **Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтры**.

Дар’я Несцяярэнка з **Мінска** віншуе з днём нараджэння этнаэаграфіа, даследчыца і папулярная тэатра танцавальнай культуры беларусаў **Міколу Коленку** — бацьку фестывалю

“Берагіня” і шматлікіх выхаванцаў-дзяцей, што здолелі працягнуць справу Міколы Аляксеевіча.

Яшчэ адна выбітная асоба — Валянціна Брыкава. Як распавядае Андрэй Струнчанка, Валянціне Фёда-раўне споўнілася 90 гадоў. Павіншаваць колішняга малалетняга вязня Вялікай Айчыннай вайны скіраваліся работнікі ўстаноў культуры аграгарадка **Мазалава**.

Другая навіна ад Андрэя Струнчанкі — пра выставу работ існага мастака **Александро Цішчанкава ў Мазалаўскім сельскім Доме культуры**. У мастака не толькі прыгожае імя, але і імя па бацьку — Лучазаравіч. Наралзіўся ён у **Комі АССР**, **Александро** — чалавек адораны: і спявае, і актыўны ўдзельнік тэатральнага калектыву “Вобраз”, а таксама — сябра народнага клуба мастакоў-аматараў “Контур”. Культурна-гістарычнага комплексу “Залатое кола Віцебска “Дзвіна”. А кар’еры ўсе — “лучазарныя”.

Вы бачылі даматканья палавікі? Без іх, пярэстых ды рознакаляровых, і хата — не хата. Мой вясковы знаёмы называе іх генератарамі ўтульнасці. Дырэктар **Мастоўскага раённага Цэнтра рамёстваў** **Алена Садоўнічaya** напісала пра чарадзейства такіх даматканых дорожак. Спачатку — пра ўтылітарнае прызначэнне. Палавікі былі патрэбныя, бо падлога не фарбавалася. Ну а функцыя маральнага аспекту — свет упрыгожыць. Бабуля жонкі прывезла такія дыванкі з Мінска, не глядзеўся яны ў апакакаўшы. Пасля смерці бабы Іры падаравалі паласатыя даматканья палавікі знаёмым на лешішча. Штодзённым святкам засвяцілася вясковая хата! Але вярнецца на **Мастоўнічыну**. У фіяліле **РІР** аграгарадка **Гудзевічы** працуе ткачыха **Кацярына Аксаміт**. Вось яна робіць такія палавікі, якімі можна нават канапы ды крэслы пакрываць.

І напрыканцы — пра VII міжнародны фестываль-конкурс “Новыя Варшывы-2021”. Вядучы металыст па асноўных жанрах аддзела металычнай работы **Юзеўскага Цэнтра культуры** **Святлана Лугіна** піша: “**3 17 сакавіка стартваў адзін з самых яркіх і значных праектаў краіны — фестываль “Новыя Варшывы”. У зааочнай форме прыняла ўдзел Юзефа Старасіна — загадчык сектара рамёстваў і традыцыйнай культуры аграгарадка Гераньні. Яе намінацыя — “Дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва” (ад 18 гадоў). Юзефа Дзювардаўна — саломпляршычыца. Яна прадставіла на конкурс кампазіцыю “Мясцэчка Барбары Радзівіл. Гераньніскі замак XVI стагоддзя, і стала лаўрэатам трэціх ступені”**.

Пішыце пра цікавае і карыснае.

Сустранемся праз тыдзень.

Нястрымны рух ганчарнага кола

Спакон веку ганчары былі на асаблівым рахунку. Ва ўяўленнях людзей за рухам ганчарнага кола заўсёды хавалася нейкая прывабная таямніца, а ў водблісках полымя ганчарнай печы бачылася асаблівай моцы ачышчальная сіла. Сам жа ганчар уяўляў з сябе вобраз пераўтваральніка грубай матэрыі ў нешта ўзвышанае, пры стасунках з якім сьвядомасць чалавека прасвятлялася, а сіла духу неймаверна ўзрастала.

Забіралася ў адзель рамёстваў і традыцыйнай культуры Ашмян. Перад тым, як пагутарыць з майстрам-ганчаром **Мар’янам Козарам**, хацела пазнаёміцца з яго работамі, даведзаша пра таямніцы ганчарнага майстэрства, а атрымалася гутарка пра шлях чалавека-творцы. Ды і думкі пра сакральнасць ганчароў знайшлі сваё пацвярджэнне.

ВЫТОКИ

Адкуль вытокі таленту **Мар’яна Станіслававіча**, цягі да прыгожага, прасторавага бачання, умання адрозніваць адценні і нюансы колеру? Магчыма, адказ трэба шукаць у генетычных хітраспліценных яго роду. Маці нарадзілася ў вёсцы **Ганчары Юзеўскага раёна**. Назва населенага пункта яскрава сведчыць пра тое, чым займаліся яго першыя жыхары. Бацьку свайго **Мар’яна** амаль не памятае: яго не стала, калі хлопчыку было пяць гадоў. Сам **Мар’яна** нарадзіўся ў вёсцы **Палягі Гравужыцкага сельскага савета**. Мабыць, маляўнічыя мясціны дзяцінства, іх прыгажосць і велічыня спакрой таксама паспрыялі таму, што зярнятка творчасці пакрысе прарасталі ў душы.

Разуменне таго, што мае мастацкія здольнасці, прыйшло да **Мар’яна** не адразу. Спачатку была вучоба ў ашмянскай школе-інтэрнаце — маці складана было адной палымаш чацвярых дзяцей, ды і да школы дабірацца было далёка. Затым — вайсковая служба ў Германіі. Мабыць, там канчаткова і выраштыўся яго далейшы шлях у мастацтва. **Мар’яна** успамінае, як у вольны час маляваў саслужыўцам “дэмбельскія” альбомы. Пасля арміі паспрабаваў паступіць у мастацка-рэстаўрацыйнае вучылішча ў **Міры** — атрымалася. Там ён займаўся скульптурай, жывапісам, разьбой, ганчарнай і будаўнічай справамі. Усе гэтыя віды мастацтва абавязкова патрэбна было асвоіць будучаму рэстаўратару помнікаў каменнага дойлідства — менавіта такую нялёгкаю, але цікавую спецыяльнасць абраў для сябе **Мар’яна**. Пазней ён атрымаў прафесію тэхніка-будаўніча, закончыўшы індустрыяльна-педагагічны тэхнікум у **Мінску**.

ПРАЦА, ВАНДРОЎКІ, УРАЖАННІ

Калі ехаць у Ашмянны праз Іўе, то нельга не заўважыць раз-

Філасофія глінамеса **Мар’яна Козара**

Урокі ад майстра-ганчара.

мешчаны на ўзгорку барочны храм, які нібы плыве над горадам. Гэтаму адчуванню спрыяе і статуя Ісуса Хрыста, якая ўстаноўлена ў пачатку двухтысячных годаў ўвахода на тэрыторыю касцё-

Мар’яна Козар за працай.

ла. Хрыстос-Валадар — так называецца статуя — як бы абймае рукамі горад. Зрабіў яе **Мар’яна Козар** па ўзоры з паштоўкі, прывезенай ксяндзом **Юзеўскага касцёла Янам** з **Партугаліі**. Ні ў адной крыніцы вы не знойдзеце звестак пра аўтара статуі — ён сціпла застаўся ў цені, толькі беражліва захоўвае пастырскае бласлаўленне **біскупа Гродзенскага Аляксандра Кашкевіча** за творчае ўвасабленне хрысціянскай думкі і выкананую працу. А Хрыстос-Валадар стаў візітоўкай горада. Дзякуючы статуі Ісуса, зробленай па падабенстве са скульптурай Хрыста з партугальскага горада **Алмада**, Іўе ў турыстычных колах называюць “**беларускім Рыа**”.

Мар’яна пакінуў свой след не толькі ў Іўі, але і на **Міншчыне**, **Слонімішчыне**, **Смаргоншчыне**, у **Архангельску**. Усюды, дзе б ён ні быў, яго цікавілі помнікі дойлідства, іх гісторыя, тэхнічныя характарыстыкі, будова і людзі.

Ён працаваў над аднаўленнем **храма Святой Жыццэпачатнай Тройцы ў вёсцы Быгча Барысаўскага раёна**. Накрываў медзю дах званіцы ў вёсцы **Вялікая Кракотка**, якую з лёгкай рукі **Уладзіміра Караткевіча** называюць **слонімскай Швейцарыяй**. Там у 2009 годзе быў адкрыты **Свята-Зосіма-Савасцыеўскі мужчынскі манастыр** ў гонар прападобных **Салавешкіх цудатворцаў Зосімы, Савасція і Германа**.

бак. Здаецца, што ўсё адбылося вельмі лёгка. Вось пачаў свой бег ганчарны круг, бяспарна камяк пад рукой майстра паслухмяна выцягваецца ўверх — працягваюцца знешняя форма, затым майстар, прышчыкаючы гліну ўсярэдзіне і ўніз, прымуоўна яе разыходзіцца, разбягацца ў бакі — і з’яўляюцца сценкі пасудзін. Але па тым, як грунтоўна **Мар’яна** сядзе ля кола, як устойліва аб-апіраецца локцямі, каб не варухнуцца, пахіснуцца ў час працы, як увесь час трымае напружанымі рукі, разумею, што лёгкасць змагліва. Трэба адчуваць рукамі форму, таўшчыню сценак, дно: адзін напраўлены рух, лінейнае імгненне — і пачынай працу спачатку. У старажытныя часы, калі толькі з’явілася ганчарства, яно было жаночай справай, але са з’яўленнем ганчарнага кола праца з глінай з жаночых далікатных рук нездарма перайшла ў моцныя мужчынскія.

Перш, чым сесці за ганчарны круг, майстру трэба намаляваць у сваім уяўленні, а затым і на паперы жадаючы вобраз, магчыма, не раз. Наогул, **Мар’яна** лічыць, што трэба маляваць, маляваць і маляваць, увесь час развіваць пачуццё прасторы, вучыцца бачыць як мага больш адценняў. Ганчар ён параўноўвае з хірургам. Рукі і аднога, і другога павінны быць моцнымі і далікатнымі, лёгкімі і дакладнымі, а ў галаве павінны быць выразны вобраз і падрабязны план яго ўвасаблення.

Стварэнне вырабу на крузе ці яго лепка — гэта яшчэ зусім не канец работы. Выраб патрэбна высохнуць у пэўных умовах, тут трэба вытрымаць і час, і тэмпературу. Затым выраб пакрываецца глазурай. Тут таксама існуюць свае хітрасці: і ў спосабе глазуравання, і ў выбары матэрыяла: маляка, кефір, расліннае масла. Можна не глазураваць, а абпальваць гліну, і атрымаецца тэракаваты выраб. Глазураванне кефірам, напрыклад, надае гліне своеасаблівы цёмны дымчаты колер.

Складлася ўражанне, што лепшыя работы майстра яшчэ наперадзе. Пошукі сябе прывялі яго да ганчарства, мабыць, нездарма. Яго духоўныя памкненні знайшлі сваё выйсце. “Трэба ствараць толькі добрыя і светлыя вобразы, каб яны дапамагалі людзям, несці цяпло і прыгажосць,” — перакананы **Мар’яна Козар**. А яшчэ ён лічыць, што сапраўдны майстар — не той, хто выдатна валодае тэхнікай, а той, хто можа дапамагчы нежывому матэрыялу загучаць, загаварыць.

Круціцца ганчарны круг і спывае адвечную песню жыцця. Яго бег нараджае зноў і зноў новыя вобразы, ён — па-за часам і прасторай, ён не спыняецца і дазваляе служыць сабе толькі пакліканых.

Ірына БРАЗОЎСКАЯ

Ашмянны
Фота **Святланы МУЦЯНСКАЙ**

Як “выгадаваць” абрадавы турызм

COVID-19 адчувальна паўплываў на міжнародны турызм, але адначасова з гэтым даў вялікі штуршок для развіцця турызму ўнутранага. Сёння ў краіне яму надаецца асаблівае значэнне, і тут немалаважную ролю адыгрываюць установы культуры.

Таму гэтай тэме і быў прысвечаны флэш-семінар для работнікаў устаноў культуры, бібліятэкараў, кіраўнікоў фальклорных калектываў, спецыялістаў па этнаграфіі, фальклору і рамёствах Гродзенскага раёна на тэму “Event-туры ці абрадавы турызм як драйвер развіцця сельскага турызму”. Флэш-семінар прайшоў днямі на базе музея “Код памяці” ў Зарачанскім Доме народнай творчасці і ў рамках традыцыйнага абраду “Гуканне вясны” ў вёсцы Жытомля.

Пра сельскі драйвер удасканалення

Дзяўчынкі з фальклорнага гурта “Жывіца”.

Закруціла “Матуліна песня”...

Тэматыка семінара была вызначана на аснове аналізу работы па забеспячэнні сістэмы перамясці трываласці культуры і выклікана неабходнасцю яе паліпшэння, удасканалення, у тым ліку і дзеля паліпшэння працы устаноў культуры ў сферы турыстычнай дзейнасці. А форма флэш-семінара стымлявала імкненне ашукаць аптымальнае рашэнне праблемы, “успыхнуць”, захапіцца ідэяй.

МАЛАДЫ НАПРАМАК

Па выадмай прычыне ў 2020 годзе было зафіксавана рэзкае зніжэнне наведвальнасці культурных імпрэз, чаго не скажаш пра колькасць рэканструяваных і адноўленых традыцыйных абрадаў, што падштурхнула нас да арганізацыі каларытных event-тураў для невялікай колькасці зацікаўленых.

Абрадавы турызм — малады напрамак у шэрагу падзейных тураў раёна, але гэта выдатны спосаб пазнання этнічных, рэлігійных і культурных асаблівасцяў народа. У адной дзеі адразу ж раскрываецца мноства аспектаў: традыцыйны архітэктурны, прадметны, побыту, кухня, музыка і да таго падобнае. Прыяўняецца напрамку заключаецца і ў тым, што ўсе падзеі розныя і ўнікальныя. Кожнае традыцыйнае свята можа быць адзначана толькі раз у год і з захаваннем непаўторных канстант: спалучэння месца, часу і дзеяння, што фармуе

яго непаўторнае аблічча і гарантуе выключны ўражанні. Святыя і абрады могуць быць як шырока распаўсюджанымі, так і лакальнымі. Напрыклад, на Аўгустоўскім канале фальклорны народны гурт “Жывіца” Квасоўскага Цэнтра культуры і развіцця народнай творчасці разам з народным тэатрам народнай песні “Матуліна песня” Жытомлянскага Дома фальклору ўпершыню ў 2020 годзе правялі традыцыйнае Купалле, якое вядома па ўсёй краіне, але для невялікай колькасці турыстаў, а ў Жытомлі — “Гуканне вясны”, якое традыцыйна адбылося ў гэты ж дзень.

Значная ўвага надавалася развіццю новай святотнай культуры і ўстойлівых традыцыйных абрадаў. Прыкладам рэалізаваных летась новых падзейна-культурных праектаў сталі: “Сход каля доўжыцкаў”, “Сход валакайнікаў”, “Тызень фалькало-ру” “Вяртанне да вытокаў”, Школа фалькларыстаў.

ПРАЦАВАЦЬ НА ІМІДЖ

На флэш-семінары ў музеі “Код памяці”, што адбыўся ў вёсцы Зарачанка, работнікам культуры прапанавалі і невялікай запам’ятовай забавы — этнаквіз “Who is Maslenitsa?” Наведвальнікі музея падзяліліся на каманды і правярылі сабе на веды аб гісторыі і традыцыі Масленіцы. У фінале ўсіх чакала спальняванне віртуальнага пудзіла — гэта мультымедыянае відэа, дзе паказаны традыцыйныя святавыя абрады.

Вяснавы карагод у Жытомлі.

Клапаціла спецыялістаў і прэстыжнасць клубных устаноў, яе складнікі, сярод якіх клубныя работнікі праз флэш-прыём вызначылі і абгрунтавалі наступныя: якасць паслуг устаноў, унікальнасць традыцыйных абрадаў, камфорт, даступнасць інфармацыі, сучаснасць тэхналогіі, сучаснае абсталяванне, узаемадзеянне, папулярнасць і іншае.

Нічога лепш, чым падзейныя і абрадавыя мерапрыемствы, на імідж краіны не працуе. Вядома, заўсёды ёсць спакуса накіраваць існуючыя сродкі на раённыя імгненныя праблемы, часам сапраўды вострыя і важных, з сацыяльнага пункту гледжання. Аднак, падзейныя мерапрыемствы самі па сабе — бізнес, і зарабляць на ім можна і трэба. Так, цяпер на іх больш траціцца, чым зарабляецца. Але ўсё свет, укладна, так і робіць: спачатку ўкладвае, потым атрымлівае дывідэнды.

РЭЗЕРВЫ ЁСЦЬ

Але, на маю думку, у сучасных умовах існуюць рэальныя рэзервы для удасканалення дзейнасці устаноў культуры на рынку турыстычнага прадукту, і, такім чынам, рэальнага заробку грошай.

Неабходна знайсці кропкі прыкладання сіл для развіцця турызму. Адна з

ЕЛІ ХЛЕБ З МАСЛАМ?

З сакавіка бягучага года шукае сваіх турыстаў маршрут “Нараджэнне хлеба”, што злучыў вёску Зарачанка і аграгарадок Адэльск. У Адэльскім Цэнтры культуры і народнай творчасці ўзнавілі старажытныя абрады, звязаныя з вырошчваннем, вырабам, захоўваннем хлеба, у тым ліку абрад “Выпяканне хлеба”. Гэтым абрадам сотні гадоў. У іх заключана мудрасць, жыццёвы вопыт, філасофія жыцця нашых дзядоў і прадзедаў.

Пакуль абрад “Выпяканне хлеба” адбываецца ў стылізаваным сельскім доме, суправаджаецца апавяданнямі пра печ, пра абсталяванне, аб хітрасях замешвання цеста і старажытных сакральных дзеяннях і закляцях (што можна зрабіць з хлебам, а што нельга). Абрад

ную пісанку, кераміку і народны жыўпіс, абяргавыя і традыцыйнае лялькі на прыкладах з музейных экспазіцый.

ПАД ВОДАМ ГАРБАТЫ

У музейных пакоях, якія створаны ва ўстановах культуры Гродзенскага раёна, заўсёды атмасферна. Госці не толькі атрымаюць асалоду ад насычанай травяной гарбаты, танцаў па-даўнейшаму ды слухання займальнай лекцыі пра той ці іншы від народнай творчасці, але і прымуць удзел у майстар-класах. Утульная атмасфера, водар гарбаты, магчымаць патрымаць у руках прахалодную гліну альбо прымершыць сапраўднае намітку — вось што такое Лекторый “За кубачкам гарбаты”.

Доўгатэрміновых планаў мы пакуль не будзем. Калі сітуацыя будзе стабільнай, мы гатовы прымаць турыстаў, а пакуль рыхтуемся да новага, так бы мовіць, узроўню культуры жыцця ў раёне — распрацоўваем канцэпцыю музея ў Квасоўскім Цэнтры культуры і развіцця народнай творчасці, глаўнай задачай якога будзе не проста выставачы дзейнасць, а правядзенне этна-вечарын, майстар-класаў, дзгустайш, якія будуць накіраваны на работу як з індывідуальнымі турыстамі, так і з турыстычнымі групамі.

“СТРАВЫ” ДЛЯ НОВАГА “МЕНЮ”

Працуем над пашырэннем “турыстычнага меню”, якое, безумоўна, даць станоўчы эффект: абрады “Юр’я”, фальклорна-анімацыйная праграма “Юр’еўскае яешня”. Вельмі хочацца зрабіць Свята па-стухой, сабраць усіх зацікаўленых на Сход валакайнікаў. Чым болей стане такіх імпрэз, тым больш нагоды з’явіцца ў грамадзян нашай краіны іх наведваць.

Пасля тэарэтычнай часткі флэш-семінара работнікі культуры адправіліся ў этна-вандроўку ў вёску Жытомля “гукаць” вясну. Для гэтага вясковая моладзь заўсёды збіралася за валакінай. Усе спявалі абрадавыя вясновыя песні, валзілі гукальныя карагоды, падківалі ўверх печыва ў выглядзе гітшук.

Паўтарыся, пандэмія змяніла вельмі многае ў нашым свеце, у тым ліку свабоду перамяшчэнняў, культурных мерапрыемстваў і сустрэч. Для сябе работнікі культуры Гродзенскага раёна вырашылі захаваць усе фарматы — і нованабытыя “анлайн”, якія набралі папулярнасць, і афлайн, і камбінаваныя, розныя і па працягласці падзей, і па форме. Галоўнае, не страціць тое, што мы доўга будавалі, і ў першую чаргу — увагу да кожнага чалавека.

Наталія РАМАНОВІЧ,
вядучы метадыст
Гродзенскага раённага
культурна-інфармацыйнага
цэнтра
Фота з архіва Цэнтра

Удзельнікі семінара падчас экскурсіі ў экспазіцыі “Мелодыя ручніка”.

іх — больш актыўнае прыцягненне школьнікаў, моладзі да вандроўак па родным краі ў мэтах выхавання павагі да гістарычнага мінулага. Ва ўстановах культуры раёна створаны пудоўныя музеі, распрацаваны інтэрактыўныя і фальклорна-абрадавыя лекцыі, праводзяцца выязныя майстар-класы, а школьнікі нашага раёна перш-наперш едуць у іншыя вобласці. Значыць, у чымсьці не дапрацоўваем.

Для развіцця падзейнага турызму патрэбна аб’ядноўваць канцэпцыі, стрыжнявыя апорныя з’вязы падзейнага шэрагу. Прыклад: эвалюцыя сямейнага турызму, які ахоплівае, скажам, увесь комплекс Калядных ці Масленічных мерапрыемстваў, якія ў гэтым годзе праводзіліся на аграздзібных комплексах.

Таму, напрыкладні адкрыцця вясновага турыстычнага сезона і ў надзеі на новыя ўражанні “асяважам” і адкрываем новыя культурна-турыстычныя маршруты.

Важная частка экскурсіі — дзгустайша хлеба з адэльскім маслам. Нагадаю, лакальныя традыцыі адэльскай кухні ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў.

Ідзе праца па стварэнні новага этнаграфічнага маршруту (вёска Мількаўшчына — аграгарадок Абухава — вёска Зарачанка), культурна-турыстычнага маршруту народных рамёстваў “Сцежкамі нашых продкаў” (вёска Зарачанка — вёска Каробчыцы — аграгарадок Адэльск — аграгарадок Індра — аграгарадок Капцёўка), які будзе ўключаць серыю інтэрактыўных лекцыяў пра розныя віды народнай творчасці: беларускія народныя ручнікі і ткацтва, саломалляцтва, драўляныя музычныя інструменты і іншыя вырабы, традыцый-

Майстэрства маляваных дываноў на Віцебшчыне калісьці квітнела, а ў XXI стагоддзі яго даводзіцца адраджаць. Адзін з першых майстроў, што ўсур'ез заняўся маляванкамі ўжо ў новыя часы, больш за тое — што навучыў і заахоціў іншых, чый вопыт і веды сталі падмуркам для адраджэння традыцыі на віцебскіх землях, — Ірына ЦЕРАШКОВА з Лёзна, член Беларускага саюза майстроў народнай творчасці. Яе маляванкі сярод усіх вылучаюцца — Ірына пайшла далей за простае паўтарэнне традыцый, знайшла сваю тэму і вырацавала сваю стылістыку, да яе дываноў можна ставіцца як да сапраўдных мастацкіх твораў. А менавіта ў гэтым, магчыма, і палягае моц традыцыі — у развіцці. Як сучаснага творцу знайшло мастацтва мінулага і якой магіяй завабіла? — Абмяркуем з Ірынай Церашкавай.

дзі можа многае раскажаць і нават дапамагчы — калі ведаць і верыць.

— **А вы ва ўсё гэта верыце?**
— Калі маюю, проста жыву работай, і сапраўды адчуваю магію, містыку — і веру ў яе. Сакральнае мяне вельмі прыцягвае. Зараз часта кажуць, што гэта, маўляў, забабоны, казкі. А як, напрыклад, нам ва ўніверсітэце казаў знакаміты фалькларыст Янка Крук: “Не намі гэта прыдуманна...” Я ўпэўнена, што ўсё не проста так.

— **Вы не проста адзін з першых на Віцебшчыне майстроў маляваных дываноў но-**

раж — гэта ж плоская выява без аб'ёма, і ўсе дэталі прарысоўваюцца спачатку контурам для большай дакладнасці — і ў маляванках, як правіла, мылам ці крэйдай намачаецца контур. Асноўная ж кампазіцыя часта малоежца адразу пэндзлем, але я для сябе абрала трафарэтны спосаб — гэта дапамагае вытрымліваць сіметрыю, якую я лічу вельмі важнай. У сэнсе, у маіх карцінах няма ні перспектывы, ні аб'ёма, а калі мне хочацца задні план намаляваць, ён у мяне размяшчаецца зверху; і гэта якраз у традыцыях, у

Блакiтная крыніца з гаючай вадой. Я там пабывала, сама акунула, а потым даведлася легенду — як прыгожы дзюўчына, што павінна была выйсці замуж за нялюбага, сказала: “Лепей стану крынічай і буду служыць людзям”. Вярнулася дадому, і намалявала, як дзюўчына ператвараецца ў крыніцу.

Маляванка “Макаш — ніці лёсу” натхнёная думкамі пра тое, што жыццё — найвялікшая каштоўнасць, а я часта бачу, як людзі абсалютна не цэняць. Славянская багіня Макаш у міфалогіі звязаная з прадзеннем і

Магія зашыфраванага тэксту

Надзeya КУДРЭЙКА

— Як адбылася ваша сустрэча з майстэрствам маляваных дываноў?

— Малявала я з дзяцінства, а пасля 10-га класа пачала вучыцца на вігражыста-афарміцеля ў Смаленск, які ад Лёзна параўнальна недалёка. І ніколі не пашкадавала — нас там вучылі і вігражу, і жывапісу, і роспісу па дрэве: мне гэтая адукацыя многае дала. Пасля вярнулася ў Лёзна і пайшла працаваць у мясцовы Дом культуры афарміцелем. На той час я практычна нічога не ведала пра народнае мастацтва і больш цікавілася ўсім сучасным — дызайнам, рэкламай. Але ж калі праходзіла міма якой выставы народных рамёстваў, адчувала сапраўдную цеплыню ў душы, мяне гэта вабіла. Неўзабаве як мастак я пачала дапамагаць афармляць выставы ў лёзенскім Доме рамёстваў, і вось тады ўжо адбылася падзея, якая моцна даўплывала на ўсё маё далейшае жыццё. На той момант народным клубам самадзейных майстроў і мастакоў “Крыніца” кіравала Ганна Генадзеўна Ганчарова, і менавіта ад яе ўпершыню даведлася пра маляваных дываноў. Яна парайла мне як супрацоўніку, што мае патрэбу ў авалоданні нейкім відам народнай творчасці, заняцца менавіта маляванкамі. А Лёзна ў гэтым сэнсе раней не вызначалася, у мінулую ў нас, у адрозненне ад іншых раёнаў Віцебшчыны, не было знакамітых майстроў, я маляванак ніколі і не бачыла.

чую энергію і фантазію, — гэта маляваных дываноў. Майстэрства іх стварэння я вучылася па кнігах — бо не было побач жывых майстроў, якія маглі б перадаць традыцыю. У Віцебскім абласным метадычным Цэнтры народнай творчасці мне паказалі маляванак, што былі ў іх фондах, расказалі пра асаблівасці менавіта віцебскіх, і я пачала спрабаваць рабіць нешта падобнае. Малявала тады ў асноўным кампазіцыі з кветак — так, як у ранейшыя часы было папулярна ў народзе. І ў Лёзне ў дзіцячым гур-

“Макаш — ніці лёсу”.

тку “Маляванка” ўжо іншых вучыла: сама распрацоўвала метадыкі, праграмы, практыку і тэорыю.

Але ж пры гэтым я адчувала, што мне моцна не стае больш глыбокіх ведаў і ў фальклоры, і ў народным мастацтве. У Лёзна маляванымі дыванамі займалася я адна, а сам-насам з кнігамі было і складана, і самотна. І я пайшла вучыцца ў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэце культуры і мастацтваў. Вучоба ва ўніверсітэце змяніла ўсё — і маё стаўленне, і мой падыход.

— **Ва ўніверсітэце культуры маляванкі былі ўжо папулярнай тэмай?**

— Нас вучылі самым розным мастацтвам, у тым ліку і маляваным дыванам. Але на курсе ізноў жа я была адзінай, хто іх рабіў, ім я прысвя-

“Мост закаханых у мястэчку Лёзна”.

ціла курсавую і дыпломную работы. Там мне пашчасіліла навучацца ў Рыгора Фёдаравіча Шаўры, які загадвае кафедрай дэкарацыйна-прыкладнага мастацтва, а маляванкі — яго вялікае захапленне, ён сапраўды спецыя-

раўдны спецыяліст у гэтай тэме. І ён вельмі ўзрадаваўся, калі я для сябе выбрала менавіта яе. Мы і зараз падтрымліваем стасункі, думаю, яму прыемна бачыць, як вучаніца расце прафесійна.

Але яшчэ адну вельмі значную справу для мяне зрабіў універсітэт — пазнаёміў з беларускай міфалогіяй. Я захапілася і, можна нават сказаць, закахалася ў гэтую тэму. Мне былі цікавыя і вышэйшыя з іх старажытных сімваламі, і майстэрства набоек па тканіне, і многае іншае. На той час я проста дыхала ўсім гэтым народным. І пачала пісаць зусім іншыя карціны — з вялікімі сюжэтнымі кампазіцыямі на міфалагічнай тэме. Я ўвогуле лічу, што пра нашу міфалогію дарма забываюцца, а яна і ў XXI стагод-

вага пакалення, але ж і іншых навучылі, ад вас пайшла цэлая плыня...

— Гэта было ў 2008 годзе, абласны метадычны цэнтр прапанаваў мне правесці курсы для работнікаў Даму рамёстваў Віцебскай вобласці. Усім, чаму я навучылася на той час, я і падзялілася з вучнямі. І мне вельмі прыемна, што гэта дало плён. Вось паглядзіце, колькі ўжо майстроў Віцебшчыны прадставілі свае работы на нядаўняй выставе маляванак у Мінску — больш за два дзясяткі! Многія якраз павучыліся на тых курсах. Штуршок сапраўды быў дадзены, мастацтва не знікае, ізноў жыве.

— **Вашы маляванкі ўжо даволі адрозныя ад традыцыйных.**

— Так, гэта ўжо не паўтор традыцыі, а ўласная творчасць. У маіх дываных дакладна вызначаная сіметрыя, а ў міфалогіі сіметрыя — гэта вось Сусвету. Я ўключаю ў малюнак многа старажытных сімвалаў — яны ліцць як дадаковы зашыфраваны тэкст да легенд. Імкнуся не проста прыгожыю карцінку зрабіць, а каб у ёй быў сэнс і абавязкова магія.

Дарчы, мая першая адукацыя як вігражыста нават неяк супала з маёй далейшай дзейнасцю. Віт-

правіла маляваных дываноў. У мяне атрымліваюцца кшталту статычныя карцінкі, але я часта чую, што яны — жывыя, калі на іх глядзіш.

— **Раскажыце нам, калі ласка, гісторыю асобных магічных дываноў.**

— Адна з маіх першых карцін — “Варажэй”, на купальскую тэму. Традыцыйна маюцца русалкі, вянкі, вогнішча. Мясце ж больш захапіла, што ў гэты час адбываецца ў самой прыродзе. У старажытныя часы людзі лічылі — у дзень летняга соннастаяння вада зараджаецца магічнай энергіяй, і расліны, што пітаюцца вадой, самі робяцца магічнымі. Я намалявала ляное возера, з якога выйшлі цудоўныя дзевы, празрыстыя, як сама вада. Іх валасы струменяцца валаспадамі і зараджаюць ваду, а потым і ўсе расліны магіяй. А ў кайме ў гэтай дывана (адно з галоўных правіл маляванак, што павінна быць кайма, як правіла з кветак і бутонаў) — адлюстраванні Месяца і хвасты русалак: гэта дадало магічнага зместу. І я па-ноў выкарыстала фарбы — імкнулася дасягнуць эфекту празрыстасці.

“Блакiтная крыніца” — у Слаўгарадскім раёне ёсць

тэма, але акрамя таго — Макаш прадзе нябесныя ніці лёсаў. А яшчэ Макаш — багіня дажджу, урадлівасці. І я вырашыла не маляваць яе ў выглядзе жанчыны, а выявіць яе яблыню — сімвал урадлівасці, што плаўна пераходзіць у прасніцу, якая прадзе нябесныя ніці, ніці чалавечых жыццяў — і даўгія, і кароткія. Гэтай работай мне хацелася сказаць людзям, каб яны шанілі сваё жыццё, каб разумелі, што ўсё можа абарвацца раптоўна, і не марнавалі дараваны ім час.

— **А якую з вашых маляванак можна назваць самай папулярнай?**

— Не тое што папулярнай, але яна вабіць людзей і пабывала на многіх выстаўках — “Мост закаханых у мястэчку Лёзна” з прысьвечаннем Марку Шагалу. Лёзна ж сапраўды звязанае з Шагалам, у нас тут і яго родныя жыллі, і ён сюды прыязджаў. А быў у нас калісьці навясны мост, які называлі Мостам закаханых — бо яны там сустрэкаліся. На тым месцы цяпер новы мост. А Шагал і сам масты маляваў. І я намалявала сустрэчу мастака з Болай на нашым лёзенскім Мосте закаханых і само Лёзна, якім яно раней было, — з козамі, што хадзілі па вуліцах, і ўсім астатнім. Гэтая маляванка была на фестывалі ў Віцебску, на вялікім фестывалі ў Маскве.

— **А вы не думалі, што ўсё гэта магло б быць не дыванамі, а звычайнымі карцінамі?**

— Так, маглі б быць і проста карціны. Але нешта чароўнае, нешта глыбіннае, мне здаецца, яны б згубілі. Мясце вабіць менавіта народная творчасць, якая абпіраецца на старажытнае, магічнае. А можа, да карцін я проста яшчэ не дарасла. Зараз хачу стварыць такую годную калекцыю і правесці выставу, цалкам прысьвечаную нашым міфам і легендам — і каб яны былі адлюстраваны менавіта ў маляванках як у абсалютна ўнікальнай мастацкай форме.

Фота з уласнага архіва Ірыны Церашкавай

К

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 2)

**ЯК НАРАДЖАЎСЯ
МЕМАРЫЯЛ**

Скажу па-шчырасці, так ужо павялося ў гісторыі манументальнага мастацтва, што ў асноўнай масе простых людзей мала хто ведае мастакоў і архітэктараў — аўтараў таго ці іншага помніка або мемарыяла. Як правіла, яны вельмі рэдка ставяць аўтографы на п'едэсталах сваіх работ. Гэтаму часта спрыяюць і сродкі масавай інфармацыі, у якіх не заўсёды ўзгадваюцца стваральнікі манументальных твораў.

Цікавая гісторыя вылучэння аўтараў мемарыяла на Ленінскую прэмію. Вось як успамінаў пра гэта Леанід Левін: “У прызначаны час, а адбылася гэта ў Маскве, на пасяджэнне Камітэта па прэміях з'явілася Кацярына Аляксееўна Фурцава. Паглядзела ўсе прадстаўленыя намі фотаматэрыялы і адпаведныя тлумачальныя запіскі. Тут жа ўзвалася: “Як? Хто? Чаму Масква не ведала пра гэтую Хатынь? Гэта што за работа? Гэта жа здзек з мастацтва! Што скажучь нашчалкі, калі ўбачаць такога старога? Абарванага, няшчаснага... Няўжо нельга было паставіць фігуру салдата, які рагуе дзяцей? Хто дазволіў усё гэта?.. Тут і блізка няма нашага мастацтва! Работу нельга вылучаць на прэмію, тым больш — Ленінскую. Помнік трэба хутка зносіць. Бульдозерам!”

Сёння цяжка сказаць, як тады, пасля такіх слоў міністра культуры СССР, разгорталася дыскусія членаў Камітэта, але 1 красавіка 1970 года на тайным галасаванні аб'яднанага пленума з 38 чалавек за “Хатынь” прагаласавалі 36! Скульптар Сяргей Селіханав, архітэктары Юрый Градаў, Валянін Занковіч, Леанід Левін сталі лаўрэатамі. Адзіная на ўвесь Саветскі Саюз прэмія за архітэктурна-скульптурны ансамбль пайшла ў Беларусь.

...А пачыналася ўсё так. Помню, недзе ў сярэдзіне 1960-х, калі я працаваў інспектарам па ахове помнікаў гісторыі, культуры і архітэктуры ў апарата Міністэрства культуры БССР, мы разам з Сяргеем Селіханавым, а таксама з тагачасным старшынёй Дзяржбуду БССР Уладзімірам Каралём, архітэктарамі Леанідам Левіным і Юрыем Градавым упершыню прыехалі на зарослую травой і кустоўм хатынскую зямлю. Тады ўжо у дырктыйных органах разглядалася пытанне пра неабходнасць будаўніцтва буйнога мемарыяла дзяржаўнага значэння на месцы спаленай фашыстамі разам з людзьмі вёскі Хатынь Пleshчаніцкага (зараз Лагойскага) раёна Мінскай вобласці. Уладзімір Кароль нам “па сакрэту” сказаў, што тая ідэя належала першаму сакратару ЦК КПБ Пятру Машэраву. Хача ёсць версія, што трохі раней такая задумка “прамільгнула” ў папіярэдніка Машэрава — Кірылы Мазурава. Але, у прынышце, гэта не мае вялікага значэння.

У цэнтры поля мы знайшлі невялікі сціплы помнік — укладзеная жанчына на квадратным цэментавым п'едэстале, тынкавая якога зусім прыйшла ў заняпад. Гэта быў своеасаблівы скульптурны абеліск, раней усталяваны ў памяць загінулых хатынцаў, якія даведзліся, па праекце скульптара Акіма Курачкіна. Адзін з жыхароў суседняй

вёскі Казыры, які прыязна прапанаваў нам сваё суправаджэнне, расказаў, што пасля вайны тут стаялі каталіцкія крыжы на трох высковых могілках. Потым іх нібыта прыбралі і замест крыжоў паставілі часовы драўляны абеліск з чырвонай зоркай. А ўжо пасля гэтага з'явілася Журботная Маті. Праслухаўшы расповед нашага “экскурсавада”, мы, пераадолюючы паласу хмызняку, прайшліся па полі і нечаканна ўбачылі рэшткі некалькіх комінаў — жывую рану страшэннага генцыду і ў густой траве-дзюдаўніку — фрагменты фундаментаў спаленых дамоў як крывавыя сляды вайны антычалавечнага фашызму з народам, які быў спакон веку на-

экам з'явілася не толькі вышэйшым адкрыццём у асабістай творчасці, але і, безумоўна, бліскучым жыццёвым клінікам, які быў увазоблены ў каштоўны шчыт Яго Вялікасці Мастацтва буйной формы.

ПРАЗ УСЮ ВАЙНУ...

Горад Віцебск. Побач з гарадской ратушай, ля сцяны старадаўняга будынка з купалам на рагу вуліц Суворава і Маякоўскага, месціцца Дзіцячая мастацкая школа № 1, а з 1923 па 1941 год тут знаходзіўся знакаміты Віцебскі мастацкі тэхнікум, перайменаваны ў 1934-м у вучылішча. На будынку — мемарыяльныя дошкі народнаму архі-

заканчваючы сусветна вядомай манументальнай хатынскай бронзай 1969-га — “Няскораны чалавек”. А паміж гэтымі датамі — дзясяткі станковых кампазіцый, псіхалагічных партрэтаў, натуральных эцюдаў, статуі, праектаў помнікаў і манументаў. Думаю, што селіханавская Хатынская скульптура — не проста твор вопытнага і таленавітага майстра-прафесіянала. Яна зроблена рукамі і сэрцам чалавека, які прайшоў цяжкі баявы шлях ад Масквы і Ржэва — да Берліна і Прагі, што значыць — ад года 41-га да апошняга дня вайны. І што яму прыйшлося перажыць на фронце, убачыўшы уласнымі вачыма спалены і разбураны гарад і вёскі — аднаму Богу

Так пачалася новая старонка ў жыцці майго героя — байца Чырвонай арміі ў складзе дывізіёна знішчальна-супрацітанкавай артылерыі. Першы баявы экзамэн здаваў у кровапралітных бітвах пад Масквой і Ржэвам, пасля чаго адбіваючы атакі нямецкіх “панцэрвафр”. У адным з баёў быў цяжка кантужаны — але ачуныў. Быў з “тыграмі” на Курскай дузе, фарсіраваў Днепр, з баямі пераадолюваў Карпаты, адбіваў танкавыя контратакі на Сандэмёрскім плашдарме на левым беразе Віслы, прайшоў з “саракапяткамі” Слезію.

Перамогу гвардыі капітан Селіханав сустрэў раніцай 8 мая 1945 года ў Празе, калі войскі І Украінскага

Хатынская аповесць

**Май 1944 года. Фронт.
(С. Селіханав — справа).**

**Мадэль нерэалізаванага
помніка Валодзе
Шчарбацэвічу. 1971 год.**

**С. Селіханав на беразе Эльбы.
Май 1945 года.**

роджаны толькі для міру, для зямлі, для кахання. Помню, Лёна Левін доўга-доўга стаяў у коміна, а потым ціха сказаў: “Ведаеце, я зараз чую ў вушак званы... І ведаю, па кім яны звоняць...” Тады я ўспрыняў гэта як перафразаваную прыгожую метафару, якая належала сярэднявечнаму паэту-святару Джону Дону. Бо вялікі роман “дзядзі Хэма” выйшаў на рускай мове, калі не памыляюся, толькі ў 1968 годзе. Але Левін, мабыць, ужо быў з ім знаёмы, мо, па англійскім арыгінале...

А ў гэты час там, “наверсе”, ужо падрыхтоўвалася Палажэнне пра конкурсе на лепшы праект мемарыяла. Сяргей Іванавіч, па яго словах, загадзя да гэтага быў гатовы. Ён ужо меў добры вопыт работы з маладымі таленавітымі архітэктарамі Леанідам Левіным, Юрыем Градавым і Валянінам Занковічам, які трохі пазней да іх падключыўся. За плячамі гэтай цудоўнай чавёркі ўжо былі некалькі вельмі ўдалых супольных праектаў помнікаў.

У конкурсе прынялі ўдзел некалькі груп вядомых скульптараў і архітэктараў, але ў выніку, пасля доўгіх абмеркаванняў, тагачасны кіраўнік краіны Пётр Машэраў канчаткова затвердзіў праект Сяргея Селіханова і яго аднадумцаў. Канешне, ніхто з аўтараў тады не думаў і не меркаваў, якая слава іх чакае пасля таго, як гэты нацыянальны помнік ахварым фашызму стане шырока вядомым на ўвесь свет. Для самога Селіханова работа над пра-

ектару СССР Уладзіміру Каралю, народнаму пісьменніку Беларусі Васілю Быкаву і народным мастакам краіны Заіру Азгуру, Андрэю Бембелю, Паўлу Масленікаву і, канешне, Сяргею Селіханаву: для ўсіх іх гэта знакамітая ўстанова да вайны была ала mater.

Амаль на працягу дзесяці гадоў я меў цесныя зносіны з гэтым таленавітым скульптарам, чалавекам няпростага лёсу, які “ад званка да званка” прайшоў усю Вялікую Айчынную. Ён быў удастоены высокіх баявых ўзнагарод за храбрасць і мужнасць: ордэнамі Айчынай вайны I і II ступеняў, “Чырвонай зоркі”, медалі “За адвагу”. Але ніколі, прынамсі ў гутарках са мной, не выхваляўся сваімі ўзнагародамі і вельмі скупа расказваў пра свае цяжкія франтавыя шляхі-дарогі, якія завяршыліся толькі ў пачатку мая 1945-га на Эльбе і потым — у Празе. І яшчэ год капітан Селіханав служыў у горадзе Праскураву начальнікам штаба дывізіёну артылерыі пры Кіеўскай ваеннай акрузе. Угаворвалі застацца ў арміі, але, па яго словах, за тады вайны столькі назбіралася ўражанняў пра ваенныя “саракавы-ракавыя”, “свідновыя, паракхавыя”, што нельга было яму, скульптару па прызынанні, не ўвабодзіць іх у гіпсе, бронзе, граніце.

І гэтую тэму — тэму вялікага народнага подзвігу — Селіханав увавобіў у поўнай меры, пачынаючы з першай пасляваеннай спробы разца 1947 года — “За гонар сцяга”, і

вядома... Думаю, без глыбокага вопыту ваенных гадоў селіханавская бронзавая Хатынь была б іншай...

...Вялікая Айчынная застала мастака ў Віцебску. І ўжо на другі дзень па нападзе фашысцкай Германіі на СССР Сяргей з торбай на плячых — на прызыўным пункце ваенкамата. Дамой яго ўжо не адпусцілі, бо ішло спешнае фарміраванне народнага апалчэння і батальёнаў для тэрміновай апраўкі навабранцаў у запасныя палкі ці проста на перадавую. А вораг быў ужо ля варот горада. 4 ліпеня жонку і маленькую дачку Селіханова Наташу разам з іншымі разгубленымі гараджанамі спешна пагрозілі ў цягнік і ў эвакуацыю накіравалі на ўсход. Канчатковая кропка — горад Аткарск Саратаўскай вобласці, дзе жонка мастака Раіса Савельеўна адразу ж уладкавалася на працу ў ваенную частку.

А між тым, увечары, прызыўнікі, сярэд якіх быў Селіханав, па распараджэнні першага сакратара абкома партыі Стулава і ваеннага каменданта горада Міроненкі пакінулі Віцебск і накіраваліся на ўсход у бок Смаленска. А ўжо 9 ліпеня перадавы атрад 20-й нямецкай танкавай дывізіі ўварваўся ў горад, і праз два дні, пасля бязлітасных баёў, Віцебск быў цалкам узятый. Але ў гэты час Селіханав ужо пад'язджаў да паласкоўнага Падольска, каб быць залічаным на кароткатэрміновую вучобу ў артыўчылішча. А ўжо праз тры месяцы ён атрымаў баявое хрышчэнне пры абароне сталіцы.

фронту канчаткова паціснулі апошнія ачагі супраціўлення эсэаўскіх падраздзяленняў. Палкрэсло, што і на фронце, у рэдкай вольнай хвіліны, Селіханав не выпускаў з рук алоўка, адлюстроўваючы ў трафейным альбоме абліччы сваіх баявых сяброў-аднапалчан і жывыя сцэны з ваеннага жыцця. Але яшчэ год баявы афіцэр-ордэнаносец працягваў служыць ва Украіне, мроячы пра вяртанне да любімай работы, якая была перапынена вайной... У Кіеве, недалёка ад месца службы капітана Селіханова, асталася і яго сям'я. Калі прайшоў час

“дэмбеля”, не ўзніка роздумав, ці заставацца ў Кіеве: толькі Беларусь, толькі Мінск, і нікуды болей.

**ПЛАСТЫКА
ГУМАНІЗМУ**

У гэтым горадзе, які стаў для яго назаўсёды родным, прыйшло цвёрдае і канчатковае рашэнне: не губляючы часу ўвабодзіць у вечным матэрыяле бессмертны подзвіг народа, прывяшчы гэтай высакароднай справе ўсё сваё жыццё. Практычна алізняй ралісцою для скульптара становіцца праца. І праца падзвіжніцка. Калі не ідуць у разлік ні стомленасць, ні хваробы, калі творца, сіскаваючы ў пальцах гліну, прадбачыць узніклы ва ўяўленні пластычны вобраз, але мае мужнасць адмовіцца ад рашэнняў, якія падаваліся бяспрочнымі ўчора, ды выглядаюць недакладнымі, недарочнымі сёння.

Першай пасляваеннай работай, як я вышэй яго казаў, была кампазіцыя “За гонар сцяга”, якая, па словах аўтара, “з'яўлялася сур'ёзнай спробай сіл на кардынальныя аднаўленне пластычнай формы”. Гэтая спроба разца трансфармавалася ў дзюхометровую кампазіцыю “Вызваленне”, якая ў 1948-м экспанавалася на Усеаюзнай мастацкай выставе ў Маскве. У гэтай рабоце, жыццёвай і натхнёнай, ужо пачыналі дакладна прасочвацца тэя гуманістычныя прыныпы, якія папіярэднічалі ўсяму наступнаму мастацтву скульптара.

Бадай, 1950-я — час сталасці майстра. Удзел у скульптурным афармленні павільёна БССР на ВДНГ СССР і новага будынка Маскоўскага ўніверсітэта, праектаванне помнікаў, цыклы партрэтаў сучаснікаў — усё гэта, адзіна, рабілася ў строгіх рамках асабліва рэчышча тагачаснага сацыялістычнага (гэта значыць дзяржаўнага) рэалізму. Але па лепшых творах тых гадоў, якія ён паспеў пакінуць нам, можна меркаваць пра тое, якія цікавыя вобразавыя мадэлі былі ў іх закладены. Работы розныя па змесце і кампазіцыйнай структуры, але куды ж адзіны ад знаёмага “селянаўскага” пластычнага почэрку, які назіраецца ўсюды і ва ўсім? Мас-

ды з кітайскага цыкла. У лепшых з іх, гэтых своеасаблівых вобразных “формулах характараў”, прыкметнае прыцягненне да абагульненасці, да паглыблена-філасофскага асэнсавання гісторыі чалавечага жыцця. У такіх работах як партреты Яна Фабрышуса, Аляксея Данукалава, Уладзіміра Лабанка, Янкі Купалы, Якуба Коласа, блізкіх сяброў мастака — Івана Мележа, Генадзя Цітовіча, Аляксандра Мазалёва, — аўтар умела злучае строгую канструктыўную логіку і адкрытую імпульсіўнасць успрымання. План агульны: асноўныя рысы характараў, якія вызначаюць уражанне ад скульптуры ў цэлым, і разам з тым мастак дабіваецца адчування ўласнай непасрэ-

ён прайшоў ад пасляваенных кампазіцый і партрэтаў рознай якасці да вышэйшай сваёй мастакоўскай кропкі — Хатынскаму мемарыялу.

Мне здаецца, што не трэба вызначаць “лепшыя” і “горшыя” этапы ў яго мастакоўскай біяграфіі, як гэта любіць рабіць некаторыя мастацтвазнаўцы. У кожнага з тых перыядаў — свая гістарычная глеба, свае асаблівасці жыццёвага зместу, свая пластычная форма. Усё іншае падпарадкоўваецца гэтым вызначальным фактарам. Сяргей Селіханаў — сын свайго Часу, але на парозе ўласных 50 гадоў, працякуючы над хатынскім праектам, ён імкнуўся, магчыма, стыхійна, вырывацца з рамак таго часу і знай-

з в’етнамскімі скульптарамі і маскоўскім перакладчыкам Дзмітрыем Ляцягіным пабываць ў гаспадарствах і ў доме Іосіфа Камінскага, які тады жыў у вёсцы Казыры непалядак ад мемарыяла. Таго самага Камінскага, які стаў прататыпам “Няскоранага чалавека” ў бронзавай кампазіцыі. За “крутым сталом”, па-сялянску сціпла сервіраваным посудам з бульбай, квашанай капустай і салам, мы папрасілі старога прыгадаць усё, што на самой справе адбылося ў Хатыні тады, 22 сакавіка 1943 года.

І вось што раскажаў ён нам: “... Калі карнікі кінулі мяне ў свіран памерам 12 на 6 метраў, то там ужо знаходзілася мая сям’я і яшчэ некалькі душ. Праз палову гадзіны

не адбылася. Адам жа, увесь абгарэлы, нейкім чынам змог выскачыць са свірана і трошкі прабегчы, аднак у яго наўдзгон другой свалота стрэліла, і мой сын уяўляў як падкошаны. Калі карнікі, закончыўшы сваю чорную справу, з’ехалі, я рагтам пачуў голас Адама. Падшоў, ледзь прыпаднуў яго і ўбачыў, што крывавае пясніца майго хлопца прышла чорная кулія. Ён, паміраючы, толькі і паспеў спытаць, ці жывая машына...”

Пасля такога страшэннага маналогу Селіханаў ціха сказаў мне, каб я ўсё гэта абавязкова запісаў. В’етнамцы моўчы сядзелі, слухалі і не верылі сваім вухам, што гэта магло здарыцца ў сапраўднасці, і толькі адзін — мастак Шань — дрыжачымі рукамі імкнуўся ў свой альбом накідаць алоўкам партрэт Камінскага. І — нарысавану, вельмі падобна. Потым усё моўчы ўсталі з драўлянай лавы, выпілі па чарцы на памін душы забітых, і на развітанне мы з Сяргеем Іванавічам абіячалі наведаць Іосіфа Іосіфавіча праз нейкі час. Але праз тры — чатыры месяцы (шшоў 1973 год) даведаліся, што гэты чалавек пайшоў з жыцця і быў пахаваны ў Лагойску.

Шмат паэзія я чуў і іншыя версіі ад журналістаў і гісторыкаў пра тое, як разгортваліся страшэнныя падзеі ў той дзень 22 сакавіка ў Хатыні. Ды і сёння з’яўляюцца ўсё новыя і новыя факты і зусім нечаканыя сведчанні пра тое, што там адбылося. Але я прывёў запісаны мной у бланкот маналог Іосіфа Камінскага менавіта такім, якім мы тады пачулі яго з першых вуснаў.

Але скажу так: Камінскі не памёр. Ён разам з загінуўшым сынам Адамам на руках проста ператварыўся ў манументальную шасціметровую бронзавую статую, якая навечна стала ўражальным і вызначальным цэнтрам, напяртым, напружаным нервам усёй унікальнай архітэктурна-прасторавай кампазіцыі на пяцідзясяці гектарах зямлі. Чалавек, смяротна стомлены, пачарнелы ад гора, бышам бы толькі што выйшаў з пекла пылаючага свірана. “Нахай будзе пракляты фашызм!” — нібы крычаць бронзавыя вусны. Яго дух не зяманы: гнеў, жалба і прага месці чытаюцца на скажоным ад болю твары... Жорсткі, непрывыкланы сімвал “знака Бяды”...

Адноічы, незадоўга да смерці мастака, будучы ў майстэрні гаспадары, я спытаў Сяргея Іванавіча пра яго творчую эвалюцыю ў мастацтве: да чаго ён прыйшоў, ад чаго адмовіўся. На што мой суразмоўнік (тады яму было каля 58 гадоў) адказаў, што яму гаварыць пра сваю эвалюцыю занадта пампезна. Гэта, маўляў, справа крытыка. Затое ўласна пра скульптуру ён мог разважаць гадзінамі, бо скульптура для яго ўсё: “і жыццё, і слёзы, і любовь...” Спраўды, гэта была яго Ліра, магчыма, адзіная ў сваім родзе. Ліра як яго сардэчны запавет, глыбока выпактаваны вялікі і складаным жыццём.

Што я магу сказаць у заключэнне сваіх кароткіх успамінаў пра Сяргея Селіханава? Толькі адно. Дым франтавых дарог, па якіх прайшоў Майстра, — як злучальны шлейф, што перацякае з партала Мінулага ў партал Сённяшняга, — не рассяецца, не расцяў і трансляцыі яго творчага крэда. Сваё прыгажосць і сваё чалавечае праўда назаўсёды засталіся і ў маёй памяці, і ва ўсіх лепшых творах мастака...

Барыс КРЭПАК

Сяргея Селіханава

так, адмаўляючыся ад ілюзіі непасрэднага бачання прыроды, імкнуўся да стварэння цэласных пластычных маналітаў, дзе вобраз паўставаў бы чаканнай формулай, а аб’ёмы, сілуэты, фактурная плошч статуі і бюстаў былі б, так бы мовіць, асноўнымі параметрамі псіхалагічных велічынь, лаканічна яснымі ў сваёй дакладнай пэўнасці.

ЛІЧЫЎ СЯБЕ АРШАНЦАМ

Скажам, бронзавая фігура Канстанціна Заслонава ў Оршы ўзвышаецца ля магілы героя ў прывакзальным скверы на прамым і строгім пастаменце з чырвонага граніту. Сквер і будынак вакзала — як востраў паміж чыгуначнымі пуцямі. Гэтыя пуці і былі партызанскім полем, на якім вёў бітву Заслонаў. Селіханаў раскаваў: “Па сутнасці, хаця я нарадзіўся ў Петраградзе, але ўсе дзіцячыя і юнацкія гады правёў у Оршы. І лічу

Іосіф Камінскі каля абеліска “Журботная маці”. Канец 1950-х гадоў.

сябе аршанцам, мала таго, у юнацтве сам меў непасрэдную адносінны з аршанскай чыгункай. Яшчэ хлопчыкам пратаптаў такую знаёмую, насычаную мазутам і выкладзеную шпаламі зямлю. Такім чынам, дзя мяне і майго сааўтара — архітэктара і ветэрана вайны Георгія Сысоева — стварэнне гэтага помніка было сапраўдным падарункам лёсу...”

Іншы бок творчасці Селіханава — больш камерны, “выставачны”. Тут і складаныя кампазіцыі накітаг “Рэйкавай вайны”, “Апошняя боя”, “Абароні дзяцей”, і партрэтныя бюсты, і амаль імпрэсіяністычныя, бліскучыя эшо-

най сустрэчы з асобай, якая прадстае перад глядачом у момант штодзённага быцця.

Яркі, тэмпераментны, часам рэзкі і запальчывы ў ацэнках работ калег, стрыманы і маўклівы, калі трэба было пахваліць па справе, незалежны ў сваіх поглядах на ўстаноўленыя правілы і нормы жыцця, Селіханаў — з тых мастакоў, якія прыводзіць у поўнае засмучэнне аматараў строгіх схем і беззакорна-дакладнай класіфікацыі. Яшчэ б: хіба лёгка вызначыць шлях мастака, які прайшоў ад “чыстага” сацыялістычнага акадэмізму — да такой “авангарднай” работы, як хатынскі “Няскораны чалавек”? Аналізаваць усю творчасць мастака зараз у маю задачу не ўваходзіць, проста хачу хаця б пункцірна пракласці той шлях, па якім

сваё сапраўднае месца на старце “найноўшага мастацтва”, якое толькі-толькі нараджалася ў нетрах беларускай выяўленчай культуры.

Пра ўсё гэта можна прачытаць у ілюстраваным альбоме “Сяргей Селіханаў. Няскораны чалавек”, які толькі што выйшаў у свет у выдавецтве “Беларусь”. Тут сваімі ўспамінамі пра мастака і яго творчасць дзяліліся Леанід Левін, Іван Міско, Леанід Шчамялёў, Георгій Паплаўскі, Аляксандр Шатэрнік, мастацтвазнаўцы Наталія Шарангоў і аўтар гэтага артыкула, а складальнікам альбома з’яўляецца ўнук Сяргея Іванавіча, таленавіты скульптар Канстанцін Селіханаў.

ІОСИФ КАМИНСКИ СВЕДЧЫЦЬ...

...У пачатку 1970-х мы з Сяргеем Іванавічам тройчы суправаджалі замежныя дэлегацыі дзяцячэй культуры ў Хатынь. Пару разоў — з Л.Левіным і Ю.Градавым. Адноічы

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63 (экспурыйнае бюро)

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

- Выстава "Лёс мастака" (да 125-годдзя Міхаса Філіповіча) — да 4 красавіка.
- Выстава твораў жывапісу, графікі Алега Прусава "Надпіс на адвароце".
- Выставачны праект "Давід Якерсон. Скульптура. Графіка" — да 4 красавіка.
- Выстава "Ліза Саціліс — Джорджа да Кірыка. Скульптура, графіка".
- Выстава "Парцалінавае натхненне" (прывесчана творчасці мастака Леаніда Багданава (1937 — 2018),

які ў другой палове XX стагоддзя стварылі новы від беларускага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва — мастацкі фарфор) — да 26 красавіка.

■ "Фердынанд Рушчыц":

віртуальная выстава да 150-годдзя з дня

нараджэння.

■ Віртуальная выстава твораў Віталія Чарнабрысава "Вангогісты Гаген".
Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 358 88 78

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Традыцыйны народны абрад "Гуканне вясны" — да 30 сакавіка.
- Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.
- Займальны майстар-класы па саломаллячэнню, вырабу традыцыйных лялек, пляценні пасюў (бранзалетаў). Патрапіць на майстар-клас можна ў любы працоўны дзень музея: серада-нядзеля з 10.00 да 17.00. Папярэдні запіс абавязковы.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Нярасава, 3
Тэл.: 399-09-79

Час працы: серада-нядзеля цз 12:00 да 20:00

- Міжнародны мастацкі праект "Чарнобыль. Эфект спячага" — да 2 мая.
- Інтэрактыўны выставачны праект "PRO-коты" — да 28 сакавіка.
- Выстава твораў Аляксандра Маляя

"Адваротны інфармацыя.

Форма. Аб'ект.

Прастора" — да 2 мая.

■ Выстава твораў мастака Антона Кетава "Лініі і куты" — да 2 мая.
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47
Тэл.: 242-78-14
Час працы: аўторак-нядзеля 12.00-20.00

■ Выстава "Японская эратычная гравюра. Сюнга" — да 16 мая.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30) панядзелак — выхадны.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Часовая экспазіцыя "Подых часу на кіназранне" — да 18 красавіка.

■ Часовая экспазіцыя "Лёс жанчыны" — да 12 красавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выставачны праект "Захавальнікі" (куфры, шкатулкі, скрыні) — з 26 сакавіка да 5 красавіка.

■ Выставачны праект "Пасядзім з густам!" (фатэлі і крэслы XVIII — XX стст. з фонду музея-запаведніка) — да 5 красавіка.

■ Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманіяль нясвіжскага двара".

У складзе пастаяннай экспазіцыі.

■ Міжнародны выставачны праект "Даспехі радзіваўскага Нясвіжа".

У складзе пастаяннай экспазіцыі.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

Вул. Гейсіка, 1.

■ Выстава работ Генадзя Чыстага

"Жаночы погляд як душы адлюстраванне" — да 2 мая.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ

Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА" звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

Рагуша

г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Тэатрылізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Каханку".

■ Экскурсія з элементамі анімаций і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзвюх "Інтрыгі Купідона".

■ Музейныя камунікатывныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...".

"Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".

■ Дзіцячая тэатрылізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".

■ Правядзены вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.

■ Музейная фоталацоўка.

■ Квэст "Таямніца дзвюх куфраў".

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

■ Цэнтральны групавай праект Фэстывалю скульптуры SculptFest

Беларускага саюза мастакоў — з 31 сакавіка да 11 красавіка.

Як гукалі вясну ў Вязынцы, на радзіме Янкі Купалы

Штогод Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы і Студэнцкае этнаграфічнае таварыства ладзяць абрадавую дзею "Гуканне вясны". Сёлета свята "Гукання", якое, дарчы, праводзіцца з 2011 года, прыпала на 22 сакавіка. Мы вырашылі наведаць Вязынцы, каб распавесці пра свята нашым чытачам.

Зміцер ЮРКЕВІЧ / Фота аўтара

"Гуканне" і раней праводзілася ў славутой Вязынцы. Але гэтым разам дадаўся яшчэ снегапад і завіруха, што толькі падахвочвала гучней заклікаць вясну прысціці хутчэй і прагнаць зіму. Уласна, у гэтым і ёсць сэнс старажытнага беларускага абраду.

Традыцыйна, у праграме былі загукальныя спевы на гары (з кумынінашыйным момантам, калі ў неба ўзлітаюць печаныя птушкі), а таксама гульні ("Цяцёрка" і іншыя), вясновыя карагоды "Явар" і "Баяры", гушканне на арэлях, лекцыя Вольгі Бабурынай "Вышнінка ў беларускай традыцыі. Кампазіцыі. Тэхнікі. Сімвалізм", майстар-клас па птушках з паперы і віктарыя ад ГА "Ахова птушак Бацькаўшчыны". Былі народныя танцы ад клуба "Спа" і спевы ад фальклорнага гурта "Горынь". Даволі насычаная праграма дазваляла кожнаму знайсці што-небудзь для душы. Можна было азнаёміцца і з экспазіцыяй музея. Безумоўна, асабліва радасць свята даставіла дзецям, многія з якіх былі ў народных строях.

Прысутнічалі на "Гуканні" і народныя майстры, якія арганізавалі невялічкі кірмаш, каб кожны ахвочы мог пакінуць сабе на ўспамін якую-небудзь памятку.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

Праспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"

ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.

Проспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.

Проспект Незалежнасці, 68, В.

Вуліца Лабанка, 2.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

■ 27 сакавіка — "Іаланта" (опера ў 2-х дзеях)

П. Чайкоўскага. Дырыжор — Дзмітрый Мацвіенка.

Пачатак а 12-й і а 19-й.

■ 28 — "Маленькі прынец" (балет у 2-х дзеях) Я.Глебава.

Дырыжор — Алег Лясун. Пачатак аб 11-й і а 18-й.

■ 28 — "Вітаем, Францыя!" (канцэрт заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Алены Сало). Камерная зала імя Л.П.Александроўскай. Пачатак у 18.30.

■ 30 — "Сівая легенда" (опера ў 2-х дзеях) Дз.Смоўскага.

■ 31 — "Рамза і Джульета" (балет у 3-х дзеях)

С. Пракоф'ева. Дырыжор — Уладзімір Авадок.

■ 31 — Канцэрт "Шэдэўры оперы". Камерная зала імя Л.П.Александроўскай. Пачатак у 19.30.

■ 1 красавіка — "Чароўная флейта" (опера ў 2-х дзеях).

Дырыжор — Іван Касцяцін.

■ 2 — "Бядэрка" (балет у 3-х дзеях) Л.Мінкуса.

Дырыжор — Іван Касцяцін.

■ 3 — "Пінокія" (опера ў 2-х дзеях) Г.Бруні. Дырыжор — Уладзімір Авадок. Прэм'ера. Пачатак а 12-й.

■ 3 — "Мадам Батэрфляй" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні.

Дырыжор — Алег Лясун.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 27 сакавіка — "Мой надзейны сябра: 101" (вельмі небяспечная гісторыя) В.Стацэня.

■ 28 — "Сунічкі для Веліканачкі" (кранальная гісторыя на адну дзею) М.Шувалава. Пачатак спектакляў аб 11-й.

■ 30 — "Ямелева шчасце" (па матывах рускіх народных казак).

■ 31 — "Горад клоўна Піка" (тэатральна-цыркавая фантазія) М.Барценева. Пачатак спектакляў а 18-й.

■ 3 красавіка — "Вясёлы Дарафей" (інтэрактыўная казка) Н.Гернет. Пачатак аб 11-й.